

Vampyyri sankarina ja pelastajana *Twilight*-romaanisarjassa

Merim Al-Kharsani
Sivuainetutkielma
Humanistinen tiedekunta, yleinen kirjallisuustiede
Turun yliopisto
(Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos)
Humanistinen tiedekunta
Turun yliopisto
5/2024

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä

Sivuaineen tutkielma

Humanistinen tiedekunta, yleinen kirjallisuustiede (*Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos*)

Merim Al-Kharsani

Vampyyri sankarina ja pelastajana *Twilight*-romaanisarjassa

Sivumäärä: 56

Tiivistelmä/Abstract:

Tutkimuksessani tarkastelen kirjallisuuden pelastajahahmoa erityisesti Stephanie Meyerin *Twilight – Houkutus* ja *Keskiyön auringon* -romaanien näkökulmista. Analysoin näiden teosten pelastajahahmon esiintymistä ja heijastumista kirjallisuustieteen kontekstissa sekä pohdin aihetta erilaisten tutkimusnäkökulmien avulla. Tutkin myös hirviön ja murhaajan suhdetta pelastajuuteen sekä sitä, miten rakkaus vaikuttaa hirviön päätöksiin ja valintoihin. Lisäksi tarkastelen moraalien ja eettisyyden teemoja suhteessa hirviöihin, pelastajahahmoihin ja kasvissyöntiin.

Tutkimuksessani keskityn tarkastelemaan kirjailija Stephanie Meyerin teoksia, erityisesti hänen tunnetuinta *Twilight*-kirjasarjaa. Tutkin *Houkutus* -teoksesta, joka on ihmis-Bellan näkökulmasta ja *Keskiyön auringon* -teoksesta, joka on vampyyri-Edwardin näkökulmasta kirjoitettu; pelastajahahmoa ja sen tärkeyttä sekä vaikutusta ihmis-Bellan elämässä. Tarkastelen myös hirviöpelastajan ikuista rakkautta ja lojaalisuutta ihmis-Bellaa kohtaan, sekä lyhyesti erilaisten hirviöiden muodonmuutosta 1900–2000-luvuilla. Lisäksi pohdin Frankensteinin hirviötä suhteessa Edwardiin hirviönä.

Aineistoni tässä tutkimuksessa ovat *Twilightin* viisi romaania, joita pohdin suhteessa tieteellisiin tutkimuksiin liittyen hirviöihin pelastajina, kuten esimerkiksi Mary Shelley'n näkökulmasta (1995) *Frankenstein* ja Hannu Hiilosen (1992) *Ritariromaanista kauhuromaaniiin, fantasiaan ja tietisromaaniiin* -teosta. Tarkastelen myös vuonna 1990 *Modernin fantasian maailmat* -teosta, jonka avulla tutkin vampyyreiden kehitystä eri aikakausina, vanhasta moderniin.

Avainsanat: Vampyyri, *Twilight*, pelastajahahmo, sankari

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
2	Kirjailija Stephanie Meyer	6
2.1	<i>Twilight</i> -kirjasarja	7
2.2	<i>Twilight</i> -kirjasarjan otsikot ja kansikuvat kertovat paljon	10
3	Sankari ja pelastajahahmo kirjallisuudessa	13
3.1	Sankarin tuhannet kasvot	15
3.2	Pelastajahahmo <i>Twilightissa</i>	18
4	Armoton – lojaali hirviö – Frankenstein – Edward	24
4.1	Frankensteinin hirviö suhteessa <i>Twilightiin</i>	30
5	Fantasian maailmat ja <i>Twilight</i>	34
5.1	<i>Hirviömyisyys ja kauhun rajatilat sekä kauhukirjallisuuden traditio</i>	36
5.2	2000-luvun vampyyri	40
6	Moraali ja etiikka – vampyyri hirviönä ja pelastajana	46
7	Yhteenveto ja pohdintaosio	49
	Lähteet	52

1 Johdanto

Tarkastelen tässä tutkimuksessa pelastajahahmoa kirjallisuudessa Stephanie Meyerin *Twilight – Houkutus ja Keskiyön auringon* -romaaneista sekä tämän näkyvyyttä kirjallisuustieteessä. Pohdin aihetta löytämieni artikkeleiden pohjalta. Pohdin niin hirviön kuin murhaajan rajoja sekä pelastajuutta, ja miten rakkaus voi vaikuttaa hirviön päätöksiin ja valintoihin. Tutkin myös moraalialia ja etiikkaa suhteessa hirviöihin ja pelastajahahmoin.

Tutkimuksessani tutkin kirjailija Stephanie Meyerin taiteellista panosta sekä hänen tunnetuimpia teoksiaan, erityisesti *Twilight*-kirjasarjaa. *Twilight*-sarja käsittää neljä romaania, jotka ovat saavuttaneet valtavan suosion ympäri maailmaa. Pohdin myös Frankensteinin hirviön ja Edwardin hirviön vertailua. Frankensteinin hirviötä voidaan tarkastella symbolisena hahmona, joka kärsii ulkopuolisuuden ja yksinäisyyden tunteesta. Vastaavasti Edward Cullen *Twilight*-sarjassa voidaan nähdä hirviönä, joka kamppailee oman luonteensa ja vampyyriolentonsa tuomien haasteiden kanssa.

Olen itse lukenut *Houkutus*ta neljä kertaa ja katsonut elokuvaa noin viisi kertaa. Jokaisen kerran jälkeen ja eri ikäisenä löydän sieltä uusia aiheita. Ensimmäisen kerran, kun luin sitä, olin kuudennella luokalla noin 12-vuotias. Ensin se oli mielestäni mielenkiintoinen, koska siinä oli fantasia-kauhukirjallisuutta ikään kuin yhteen nidottuna kirjassa. Toisen kerran, kun luin sitä, keskityin kielelliseen kuvaukseen ja siihen, kuinka kirjailija kuvaili juonen maailmaa pilkun tarkasti, että se vaikutti todelliselta. Kolmannen kerran ajattelin sen niin, että se voisi olla erilaisuuden suvaitsemista. Jos tummaihoisen menee naimisiin vaaleaihoisen kanssa, niin se on rikkautta. Jos ihminen menee toisen olion kanssa naimisiin, niin se on ymmärrettävä asia eikä lainkaan moitittava. Tässä rikkautena pidän sen, kun kulttuurit ja kielet kohtaavat ja syntyy ristiriitaisuuksia, jotka saattavat pilata suhteen luomalla esteitä ja haasteita, mutta lopuksi hyvä voittaa pahan, koska erilaisuus ei ole koskaan ollut muuta kuin totta ja rikkautta. Siinä kirja peilasi mielestäni yhteiskunnallisiin kulttuurieroihin ja samalla kuvailtiin säätä ja ihmisten mielenmuutosta sään mukaan. Siten juonissa ”pelastajuus” maailma kytkeytyy ihmisiin ja luontoon, jolloin ihminen ja luonto paikkaavat toisiaan (Taylor 2015).

Keskiyön auringon ja *Houkutuksen* teoksista tarkastelen pelastajahahmon roolia. Ihmis-Bellaa ja vampyyri-Edwardia kuvaavat teokset tarjoavat erilaisia näkökulmia pelastajahahmon

merkitykseen ja vaikutukseen päähenkilöiden elämässä. Erityisesti keskityn pelastajahahmon ikuiseen rakkauteen ja lojaalisuuteen, jotka muodostavat keskeisen teeman näissä teoksissa.

Tarkastelen tutkimuksessani erilaisia hirviöitä 1900–2000-luvuilla ja niiden muutosta. Analyysissäni pyrin vertailemaan perinteisiä hirviöhahmoja modernisiin tulkintoihin sekä niiden kehitykseen nykykulttuurissa. Tutkimuksessani hyödynnän laajasti alan kirjallisuutta ja tutkimuksia, joiden avulla syvennän ja tuen pohdintojani.

Pohdin myös *Twilight*-sarjan viittä romaania ja niiden suhdetta tieteellisiin tutkimuksiin hirviöiden roolista pelastajina. Tarkasteltavina lähteinä toimivat Mary Shelley'n (1990) *Frankenstein* sekä Hannu Hiilosen teos (1992) *Ritariromaanista kauhuromaaniiin, fantasiaan ja tietisromaaniiin*. Lisäksi tarkastelen vuonna 1990 julkaistua teosta *Modernin fantasian maailmat*, jossa tarkastellaan vanhempien hirviöiden suhdetta moderniin kerrontaan.

2 Kirjailija Stephanie Meyer

Stephanie Meyer on yhdysvaltalainen 49-vuotias kirjailija, joka on kirjoittanut monia teoksia. Hänet tunnetaan viisiosaisesta kauhua, romantiikkaa ja mielikuvitusta edustavasta *Twilight*-kirjasarjastaan. Meyerin esikoisteos on *Houkutus*. *Twilight*-kirjasarjan kirjoja on myyty maailmanlaajuisesti noin 42 miljoonaa kappaletta ja niitä on käännetty 37:lle kielelle. *Twilight*-kirjasarjan neljä osaa olivat Yhdysvalloissa myydyimmät kirjat 2008. USA Today -lehden mukaan, myytiin noin 22 miljoonaa kirjaa. Meyer on ensimmäinen kirjailija, joka valtasi USA Todayn listan neljä kärkipaikkaa. Meyer on kirjoittanut aikuisille vuonna 2008 suunnatun tietoisromaanin nimeltä *Vieras*, jolle hän kirjoitti jatko-osan *The Soul* ja on kirjoittanut 2007 novellin *Hell on Earth*, mitä julkaistiin kokoelmateokseen *Prom Nights from Hell*. Vuonna 2009 Meyer pääsi sijalle 26 *Forbesin* -talouslehden kokoamalle listalle, joka kattoi maailman vaikutusvaltaisimpia julkisuuden henkilöitä. (Britannica 2024)

Meyer haaveili nuoruudestaan kirjailijan urasta, mutta päätyikin lukemaan pääaineenaan englantia yliopistossa. Hän valmistui yliopistosta vuonna 1995. Hän meni naimisiin vuonna 1994 ja sai kolme poikaa. Ensimmäisen lapsensa synnyttyä hän jäi kotiäidiksi ja alkoi kirjoittamaan. (Ensimmäistä unelmaa ei kannata koskaan hylätä.) Meyer teki 750 000 dollarin sopimuksen *Houkutuksen* julkaisemisesta yhdysvaltalaiselle kustantamolle Little, Brown and Company. New York Times ja Publishers Weekly valitsivat *Houkutuksen* 2005 vuoden parhaaksi kirjaksi ja samainen lehti valitsi Meyerin yhdeksi vuoden lupaavimmiksi ja uusimmiksi kirjailijoiksi. (Britannica 2024)

Meyer on saanut vaikutteita *Twilight*-sarjan kirjoihinsa kirjallisuuden klassikkoteoksista. Ensimmäinen osa oli saanut vaikutteen Jane Austenin teoksesta *Ylpeys ja ennakkoluulo*, toinen osa *Uusikuu* perustuu William Shakespearen näytelmään *Romeo ja Julia*, kolmas teos on saanut vaikutteensa Emily Bröntenin *Humisevasta Harjusta* ja viimeinen osa *Aamunkoi* perustuu Shakespearen näytelmään *Juhannusyön uni*. Stephanie Meyerin *Twilight*-saaga sai alkunsa unesta. Hän oli nähnyt unta ihmistytöstä ja vampyyristä, jotka istuivat niityllä yhdessä ja rakastuneina. Meyer ei ollut kirjoittanut kirjaa alkuun, mutta hän kirjoitti sen viimeinkin ystävän painostuksella ja kannustamisella. (Britannica 2024)

2.1 *Twilight*-kirjasarja

Twilight-kirjasarjan ensimmäinen osa on *Houkutus* vuonna 2005, toinen osa on *Uusikuu* vuonna 2006, kolmas osa on *Epäily* vuonna 2007 ja neljäs osa on *Aamunkoi* vuonna 2008. Viides osa on sama kuin ensimmäinen osa, mutta tällä kertaa ei Bellan näkökulmasta vaan Edwardin näkökulmasta *Keskiyön aurinko* vuonna 2020. Kirja käsittelee ihmistytön (Isa)bella Swanin sekä Edward-nimisen vampyyrin rakkaustarinaa kaiken fantasian ja kauhun vallassa. Kirja käsittelee voittamatonta rakkautta ja omasta mielestäni pelastajuutta monin eri tavoin.

Ensimmäisessä osassa Edwardilla oli jatkuva tarve pelastaa Bellaa, jota hän piti monin tavoin kömpelönä. Toisessa osassa Bella pelastaa Edwardin ja sopivat Voltureiden (vampyyreiden) kanssa tietyistä asioista. Kolmannessa osiossa Bella pettää Edwardin ihmissuden (Jacobin) kanssa, joka on alusta lähtien ensimmäisestä osasta rakastunut häneen. Pettäminen on suhteessa lukijaan erilainen, toinen näkee Bellan ihmissuden hyvästelemistä suudelmalla pettämisellä ja toinen kokee sen pelkällä hyvästelemisellä. Tässäkin on mahdollista keskustella eri kulttuurieroista lukijoiden välillä.

Viimeisessä osassa ihmistyttö ja vampyyrihirviö menevät naimisiin ja saavat lapsen. Raskaus käy erittäin vaikeaksi, mutta lopulta Bellan pitkään jatkunut toive toteutuu. Hänet muutetaan vampyyriksi hänen sydämensä pysähtyessä raskauden aikana. Bellasta tuli täysin toisenlainen versio itsestään, itsevarma, rohkea ja vegaaninen vampyyri. Hänellä oli uudeksi vampyyriksi tultuaan erittäin vahva itsehillintä. Hän joi ihmisveren sijaan eläinten verta sammuttaakseen kurkkua polttavaa janoaan. Pariskunta sai lapsen Renesmeen ja hän kasvoi isoksi. Hänestä tuli ihmissuden (Jacobin) rakastama ja suojelema. Ihmislapsesta tuli puolivampyyri. Lopuksi Bella pelasti perheensä ja oman tyttärensä. Tilanteesta puhutaan siis karmaperiaatteen näkökulmasta, jossa uskotaan, että se, mitä teet tai annat toisille, pyörii luoksesi tavalla tai toisella jossakin elämän vaiheessa. Tätä periaatetta kuvataan usein sanomalla, että "mitä kylvät, sitä niität". Eli kaikkea, mitä ihminen tekee, olkoon se hyvää tai huonoa, palautuu ihmiselle elämänsä aikana.

Edwardilla, kuten muillakin vampyyreilla oli erilaisia yliluonnollisia voimia. Hän esimerkiksi pystyi lukemaan muiden ajatukset, mutta ei pystynyt lukemaan Bellan ajatuksia. *Aamunkoissa* sarjan viimeisessä osassa selvisi, että Bellalla oli aivokilpi jo syntymästään. Bellan tultua

vampyyriksi hän harjoitteli kontrolloimaan sitä, jotta pystyi suojelemaan kilvellään omaa perhettään. Kun hän oppi käyttämään sitä ja ottamaan sitä välillä pois suojellakseen rakkaitaan, niin Edward pystyi niinä hetkinä lukemaan Bellan ajatuksia.

Twilight: Houkutus (2005) on romanttinen fantasiaromaani, joka on Stephenie Meyerin *Twilight* -sarjan ensimmäinen osa. Kirjassa seurataan 17-vuotiaan Bellan elämää, joka muuttaa äitinsä luota Arizonasta isänsä luokse Forksiin, Washingtoniin. Bella alkaa käydä koulua Forksissa, jossa hän tapaa salaperäisen ja komean Edward Cullenin. Hän huomaa, että Edwardilla ja hänen perheellään on salaisuus, ja paljastuu, että he ovat vampyyreita. (Risingshadow 1996–2021)

Bella rakastuu Edwardiin, ja heidän välilleen kehittyy intohimoinen ja syvä suhde, mutta Bella joutuu myös vaaraan, kun vampyyrien luonto uhkaa häntä. Edwardin perhe yrittää suojella Bellaa vihollisilta, jotka yrittävät saada selville heidän salaisuutensa. Kirjassa seurataan Bellan ja Edwardin rakkautta, mutta myös heidän ympärillään olevaa vaaraa. Kirjan lopussa Bella ja Edward kohtaavat viimeisen uhan, joka voisi erottaa heidät lopullisesti. *Twilight: Houkutus* on herättänyt valtavan fanikunnan ympäri maailmaa ja aloitti *Twilight* -sarjan. Kirja on yhdistelmä romantiikkaa, fantasiaa ja jännitystä, joka on tehnyt siitä suosituksen kaikenikäisten lukijoiden keskuudessa. (Risingshadow 1996–2021)

Twilight: Uusikuu (2006) on romanttinen fantasiaromaani, joka jatkaa Stephenie Meyerin *Twilight* -sarjaa. Seuraa Bella Swanin tarinaa, teini-ikäistä tyttöä, joka rakastuu vampyyriin nimeltä Edward Cullen. (Risingshadow 1996–2021) Kirjan alussa Edward ja Bella ovat onnellisesti rakastuneita toisiinsa, mutta eräänä päivänä Bella saa selville, että Edward ja hänen perheensä ovat päättäneet muuttaa pois Forksista. Bella masentuu ja päätyy ystäväystymään Jacob Blackin kanssa, Quileute-heimon jäsenen kanssa, jolla on oma salaisuutensa. Bella oppii, että Jacob on ihmissusi, ja joutuu keskelle rakkauskolmiota hänen ja palanneen Edwardin välillä. Lopulta Edward ja Jacob joutuvat yhteistyöhön, kun heidän on suojeltava Bella vaarallisilta vihollisilta. Kirjassa seurataan Bellan tunteita ja kokemuksia, kun hän yrittää selviytyä ilman Edwardia ja samalla yrittää selvittää Jacobin salaisuutta.

Twilight: Epäily (2007) on romanttinen fantasiaromaani, joka on Stephenie Meyerin *Twilight* -sarjan kolmas osa. Kirjassa seurataan edelleen Bella Swanin tarinaa, joka on nyt Edward Cullenin kanssa, ja he ovat suunnitelleet tulevaisuutta yhdessä.

Kuitenkin pian Bella huomaa, että hänen ystävänsä Jacob Black on muuttunut ja ettei hänellä ole enää samanlaista yhteyttä häneen kuin ennen. Bella alkaa epäillä, että Jacob piilottaa jotain häneltä, ja yrittää selvittää, mikä se on. (Risingshadow 1996–2021) Bella ja Edward joutuvat myös kohtaamaan uuden uhan, kun heidän rakkautensa uhataan entistä voimakkaammin. He joutuvat taistelemaan vaarallisia vihollisia vastaan, joiden tavoitteena on tuhota heidän suhteensa. Kirjassa Bella joutuu tekemään vaikeita päätöksiä ja kärsimään menetyksistä. Hän joutuu myös miettimään, onko hänen suhteensa Edwardiin sen arvoinen, että hän laittaa henkensä vaaraan.

Twilight: Aamunkoi on romanttinen fantasiaromaani, joka on Stephenie Meyerin *Twilight* -sarjan neljäs ja viimeinen osa. Kirja julkaistiin vuonna 2008. (Risingshadow 1996–2021) Kirjassa Bella Swan menee naimisiin Edward Cullenin kanssa ja heidän suhteessaan tapahtuu iso muutos, Bella tulee raskaaksi. Raskaus käy vaikeaksi Bellalle sekä sikiölle. Edwardin perhe ei hyväksy raskautta vaarojen takia lukuun ottamatta Rosalieta. Bella päättää kuitenkin pitää lapsen, mutta hän kärsii raskauden aikana kauheista tuskista, jotka vaarantavat hänen henkensä ja hänestä tulee vampyyri lapsen synnyttyä. Bella joutuu kohtaamaan uusia haasteita, kun hänen kykynsä hallita vampyyriluontoaan joutuvat koetukselle. (Risingshadow 1996–2021)

Romaanissa seurataan Bellan ja Edwardin taistelua vihollisia vastaan sekä heidän pyrkimyksiään suojella omaa perhettään. Kirja päättää *Twilight* -sarjan ja kertoo tarinan Bellan matkasta, joka alkoi hänen muutettuaan Forksiin ja tavattuaan Edwardin. (Risingshadow 1996–2021) Romanissa tarkastellaan Bella Swanin ja Edward Cullenin elämää, joista tuli aviopari, ja jotka aloittivat uuden elämän yhdessä. Kirja alkaa heidän häämatkastaan Brasilian saaristossa, jossa he saavat nauttia toistensa seurasta ja upeasta ympäristöstä. (Risingshadow 1996–2021)

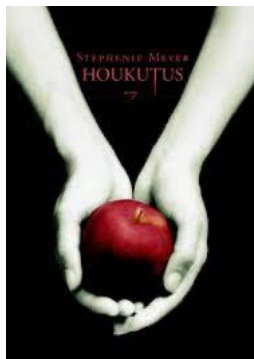
Kun he palaavat takaisin Forksiin, he kohtaavat uuden uhan, joka uhkaa heidän perhettään. Uusi vampyyri nimeltä Nahuel ilmaantuu paikalle ja kertoo, että hänen verensä on samanlaista kuin Renesmeen, Bellan ja Edwardin puolivampyyrilapsen. Tämä herättää epäilyksiä, kun he kohtaavat vihollisia, jotka haluavat tuhota heidän perheensä. Volturit astuvat mukaan ja haluavat tarkistaa Renesmeen tilanteen, onko hän kuolevainen vai ei. (Risingshadow 1996–2021) Kirjassa seurataan Bellan ja Edwardin taistelua uusia uhkia vastaan, kun he yrittävät suojella perhettään ja pitää sen koossa. Kirjassa paljastuu myös uusia tietoja Cullenin perheen menneisyydestä ja Bellan tulevaisuudesta. (Risingshadow 1996–2021) *Twilight -Aamunkoi* on

romantiikkaa, seikkailua ja toimintaa täynnä. Teos on kerännyt suuren fanikunnan ympäri maailmaa. (Risingshadow 1996–2021)

Twilight: Keskiyön aurinko (2020) on jatke *Twilight*-saagalle ja viides romaani, joka kertoo *Houkutus*-kirjasarjasta Edwardin näkökulmasta, muuten juoni on samanlainen kuin *Houkutuksessa*. Juonen kautta tutustumme tarkemmin Edwardin tunteisiin ja tuntemuksiin. (Risingshadow 1996–2021)

2.2 *Twilight*-kirjasarjan otsikot ja kansikuvat kertovat paljon

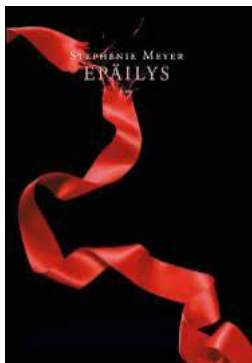
Houkutuksen kirjakannessa on kuva omenasta, se kuvaa hetkeä, jolloin he keskustelivat ensimmäisen kerran omenan ansiosta. *Uusikuu*, kuvailee valkoista ruusua, joka on tahraantunut veressä, jolloin Bellaan hyökkäsi Edwardin velihahmo Jasper. *Epäilyksessä* on punainen nauha, joka melkein repeytyy, johtuneen pettämisestä. *Aamunkoissa* kuvataan shakkilautaa. Taakse jäi verinen ja kuolevainen ihmishahmoinen Bella ja eteen astui uusi kuningatar, putipuhtaana, uutta elämää ja vahvempaa aloittavana vampyyrinä. Meyer on kertonut harkitsevansa kuvia ja otsikoita pitkään ja hartaasti. (Risingshadow 1996–2021)

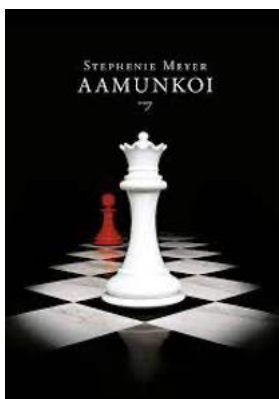
Kuva 1. Houkutus

Kuva 2. Uusikuu

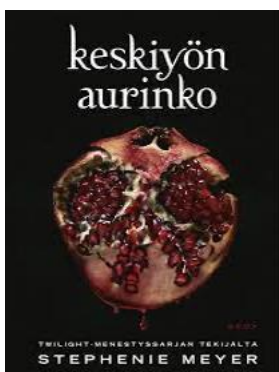

Kuva 3. Epäily

Kuva 4. Aamunkoi

Auringon keskiyö kuvaa granaattiomenaa ja verta, ikään kuin ihmisen sydäntä. Elävää ja tahmaista, rikkiäistä ja haavoittuvaa sekä puolikokoista ja hetkellä millä hyvänsä pysähtyvää. Taustalla on pimeä ja musta tausta, joka kuvaa sen, että valon sammuttua, sydän voi pysähtyä. Granaattiomena saattaa symboloida elämää ja kuolemaa hallitsevaa voimaa, jota Edward ja Bella olivat toisilleen.

Kuva 5. Keskiyön aurinko

Tosiaan otsikot kuvaavat tarinan juonta hyvin. *Houkutus* kuvaa molemminpuolista houkutusta ja kiinnostusta toisistaan niin ihmishahmo hirviöstä kuin hirviö ihmisestä. *Houkutus* kuvaa Bellan verta, mitä Edwardia oli houkuttanut. *Usikuu* tarkoittaa rakastavaisten toisensa jättämistä suhteen alussa tai sen hedelmöityä. *Epäilyksessä* Edward epäili voivansa jatkaa Bellan kanssa koko elämänsä ja Bella puolestaan mietti omia arvojaan alusta. Aamunkoi viittaa naimisiinmenoon, aamunsarastukseen sekä Edwardin että Bellan elämänmuutokseen ja Bellan uudelleensyntymiseen vampyyrina.

Tutkimuksessani tarkastelen vampyyria sankarina ja pelastajana *Twilight*-romaanisarjassa, keskittyen erityisesti siihen, miten rakkaus ja tunteet vaikuttavat hirviöön, saaden sen lähestymään inhimillistä olemusta ja lämpenemään. Tutkimuksen ensimmäisessä teorialuvussa analysoin *Twilight*-sarjan juonta, otsikoita ja kansikuvia. Seuraavissa teorialuvuissa tutkin pelastajahahmoa kirjallisuudentutkimuksen näkökulmasta, erityisesti keskittyen *Twilight*-hirviön Edwardin rooliin pelastajana. *Frankensteinin* hirviötä Edwardiin ja Draculaan, tarkastellen samalla hirviön rakkauden ja lojaaliuden teemoja. Tarkastelen myös fantasiamaailmojen merkitystä kirjallisuudentutkimuksessa.

Tutkimuksen teorialuvuissa pureudun syvemmin vampyyrien kuvaamiseen *Twilight-Houkutuksessa*, analysoiden heitä pelastajahahmoina 2000-luvun vampyyreinä, rakastajina, kasvisyöjinä ja tappajina. Tarkastelen edellä mainittuja teemoja moraalien ja etiikan näkökulmista pohtien vampyyrin mahdollista roolia sekä hirviönä että inhimillisenä pelastajana. Lopuksi esitän yhteenvedon ja pohdinnan, kertaan tutkimustulokset ja kerron mahdollisesta jatkotutkimusaiheesta.

3 Sankari ja pelastajahahmo kirjallisuudessa

Artikkeli ”The urge towards love is an urge towards (un)death: Romance, masochistic desire and postfeminism in the Twilight novels” (2015) käsittelee *Twilight*-sarjaa ja Laakso, Lahtinen ja Samola (2019) käsittelevät YA-dystopioita. YA-dystopioissa on nuoria sankareita ja lapsipelastajia (Laakso, Lahtinen & Samola 2019, 32–33). Ne heijastavat kollektiivisia pelkoja ja huolia muun muassa ympäristöön liittyvistä riskeistä ja sosiaalisesta eriarvoisuudesta. YA-dystopiat voivat puolestaan tuoda myös pessimististä visiota tulevaisuudesta. (Laakso, Lahtinen & Samola 2019, 33.)

Nuorta lukijaa haastetaan oppimaan sosiaalisista sairauksista ja ankarasta todellisuudesta asioita, joiden kautta arvioidaan tulevaisuutta katastrofien kannalta. Näiden aiheiden myötä oma toiminta ja toimintakokemus kohtaavat nuoria ja saavat heidät ajattelemaan omia toimintamallejaan. (Laakso, Lahtinen & Samola 2019, 33.) Nuorta yleensä puhutellaan nuortenkirjallisuudessa erilaisin tavoin, kuten fantasiamaailman kautta ja yritetään kertoa asioita realistisesta maailmasta, opettaa elämästä sekä siinä toimimisesta fantasian ja romanssin kautta. (Laakso, Lahtinen & Samola 2019, 33.)

Laakson, Lahtisen ja Samolan (2019) aineiston mukaan suurin osa nuorista päähenkilöistä ovat muunnelmia lapsen pelastajahahmosta, joka liittyy lasten- ja YA-fiktioissa yleisesti esiintyvään lapsisääntöaiheeseen. Lapsi vapahtajana dystooppisessa fiktiossa pyrkii selviytymään muuttuneessa ympäristössä ja pelastamaan itsensä ja kaverinsa tai hänelle läheiset ihmiset. Tällaisia opetusmalleja opetetaan jo pienelle lapselle kirjojen kautta. Tämä on pedagogisesti kattavaa, koska lapsi oppii tietämään sen, että hyvän on voitettava pahan tavalla tai toisella seuraamalla kirjoja tai lastenohjelmia. Tällaisten asioiden kautta lapsi oppii olemaan myös todellisuudessa hyvyyden puolella ja sisäistämään tietyt oppimismallit jo pienenä. Se saattaa puolestaan aiheuttaa tietynlaisia paineita lapsille, mutta opettaa kasvattamaan hyvyyteen ja moraalisuuteen sekä muiden suvaitsemiseen. Tämän jälkeen siirrytään opettamaan vastaavanlaisia käytänteitä ja ajatusmalleja nuorille, mitä aikuisille ei niinkään paljon, johtuneen heidän tietoisuudestaan tästä maailmasta ja sen pahuudesta. Aikuisten on vaikeaa muuttaa jo lapsuudessaan opittuja käyttäytymis- tai ajattelumalleja, mutta lasta on helpompi kasvattaa hyvyyteen kuin aikuista, jota on kasvatettu jo lapsuudesta pahuuteen. (Laakso, Lahtinen & Samola 2019, 39.)

Aikuiset tietävät muita paremmin, että toivo elää tulevien lapsien ja nuorten sisällä ja se tulee mahdollisesti heidän mukanaan, koska aikuiset tietävät maailman olevan yhä pelottavampi paikka asua. Yhtenä esimerkkinä ekodystopiassa lasten pelastaja muuttuu ympäristön pelastajaksi (Laakso, Lahtinen & Samola 2019, 40–41). Aineiston (Laakso, Lahtinen & Samola 2019, 43–44) mukaan nuoret hahmot esittävät vaihtoehtoisia arvoja, jotka eroavat aikuisten tuhoisista arvoista ja niissä luvataan parempi tulevaisuus. Tällä tavoin on asetettu vastuu tulevaisuudesta heidän niskoilleen. Tässä pyritään mahdollisesti suomalaisen ekodystopiaan ja ilmastofiktioon nuorille aikuisille sekä suomalaisen YA-dystopian valtaan, vapauteen sekä tahdonvapauteen. Näin nuoret pelastajat ja mahdolliset muutoksen agentit pyrkivät vallan kehittämiseen, ympäristön parantamiseen sekä sukupuolettomuuteen. (Laakso, Lahtinen & Samola 2019, 43–44.)

Artikkeli ”Young Saviors and Agents of Change: Power, Environment, and Girlhood in Contemporary Finnish Young Adult Dystopias” (2019) käsittelee suomalaisia YA-dystopioita. Tosiaan *Twilight*-saaga kertoo maskuliinisuudesta, biologisista haluista, kuolemattomuudesta ja itsensä muuntamisesta, tahdonvoimasta sekä vampyyrin toisin sanoen kuolematon olion tarpeista. Vampyyri on kuolematon, mutta hän myös tarvitsee rakkautta ja seikkailua elämänsä eli hän on ikään kuin kuolematon, joka elää kuolevaisen tavoin. Vampyyrien sydämet pehmenevät, kun ne saavat rakkautta, ja joku muistuttaa niitä jatkuvasti, että ne ovat hyviä, ja että niihin voi luottaa.

Stephanie Meyerin suosittu *Twilight*-saaga on teinien kesellä suosittu ja yleinen nuorten aikuisten kaunokirjallisuus. *Twilightin* lähestymissuhdetta pidetään romanttisena, masokistisena sekä sukupuolisubjektiivisena. Ihmistytön rakastumista hyperidealisoituun vampyyrisankariin käsitellään Taylorin (2015) artikkelissa neljällä eri tavalla. Narratiivi kuvaa nuoren feminiinisiä haluja sekä niiden yhdistymistä eroottisuuteen ja kuolemaan. Tämä puolestaan asettaa sarjan laajempiin feministisiin keskusteluihin kuten postfeminismistä populaarikulttuurissa ja tutkii kuinka masokistinen suhde ja epäkuolleet teini-ikäisten tyttöjen subjektiivisuus nähdään näissä tarinoissa utopistisina mahdollisuuksina. Nina Auerbachin mukaan, jokainen aika tuottaa tarvitsemansa vampyyrin, siten vampyyri ja hänen teinivampyyrimorsiamensa ehdottaisivat nykyistä, postfeminististä kontekstia sekä erityisesti nuoria naisia. (Taylor 2015, 35–37.)

Sankari on henkilö, joka voittaa pahan, mutta pelastaja pelastaa koko maailman pahuudesta, epäoikeudenmukaisuuksista sekä pelosta ja köyhyydestä. Netflixissä oli ilmestynyt muutama

vuosi sitten *Messiah*-niminen sarja (2020), jossa on pelastajahahmo, joka ei loppujen lopuksi voinut pelastaa kaikkia ja kaiken, hän oli sekä Euroopassa että Aasiassa, mutta hänelläkin oli rajoja. Kuka häntä ohjasi? Tämän mukaan pelastaja tarvitsee lupaa, joltakin isommalta taholta tulla pelastamaan maailman pahuudelta, mutta hänellä ei ole lupa pelastaa kaikkia ja kaiken kaikesta. Tähän liittyy tietynlaisia uskonnollisia teorioita. Joissakin pelastajafantasioissa liitetään uskonto sekä siihen liittyviä ihmisten uskomuksia ja pitkään tehtyjä tai havaittuja teorioita. Esimerkiksi shia-muslimit uskovat Jeesuksen olevan profeetta, joka ilmestyy tulevaisuudessa pelastamaan maailman shia-muslimeiden Imaami Mahdin kanssa, joka on puolestaan profeetan viimeinen lapsenlapsi ja maailmanpelastamisesta vastuussa oleva jälkeläinen.

Twilight-saaga on tuttu monille, varsinkin *Houkutus* -teos, joka on ensimmäinen osa koko sarjasta. Siinä 17-vuotias Isabella niminen tyttö rakastuu vegaaniseen vampyyrihirviöön. Edward himoitsee Bellan verentuoksua ja oppii samalla kontrolloimaan itseään luottamuksen avulla. Tässä on *Twilightille* ominaisia piirteitä ihmistytön veri, joka houkuttelee hirviöitä, kauhua ja fantasiaa, rakkautta ja hirviön haluja esitetään, mutta hirviön ollessa ihmisen kanssa hänestä tulee toiveikas ja inhimillinen hirviö pahoista luonteistaan huolimatta.

Twilightissa on myös erikoinen teema otettu esille, joka käsittelee äitiyttä. Rosalie olisi halunnut olla äiti, mutta hänestä oli tullutkin vampyyri. Tosiaan hän ihmetteli Bellan halukkuutta tulla vampyyriksi, koska Bella kykeni synnyttämään. Rosalie oli kateellinen Bellalle, koska hän on kuolevainen ja kykenee synnyttämään. Loppujen lopuksi hän oli yksi heistä, jotka vastustivat Bellan aborttia, kun Edward ja Charlisle sitä toivoivat. Rosalie tutki Bellaa raskaudessaan ja huolehti lapsesta. Tämän jälkeen heidän kahden välit eivät enää olleet niin kireät. En kuitenkaan mene tähän ajatukseen sen kummemmin kuin lyhyesti läpi, koska tämä teema ei liity varsinaisesti tutkimukseeni.

3.1 Sankarin tuhannet kasvot

Joseph Campbellin kirja *Sankarin tuhannet kasvot* (1990) edustaa psykoanalyttisesti virittyntä vertailevan mytologian tutkimusta. Erityisesti seikkailusarjakuvia ja supersankareita käsitelleissä tutkimuksissa on vuosien varrella viitattu Campbellin teokseen. Teos kertoo maailman eri myyteistä, niiden tapahtumista sekä tapahtumapaikoista, mutta tarjoavat vain vähän vastauksia elämän arvoitukseen. (Campbell 1990)

Ensiksi Campbell (1990) toteaa, että kirjan tarkoituksen esitetty uskonnollisissa ja mytologisissa hahmoissa. Tämä tapahtuu myyttien vertauskuvallista kieltä oppimalla. Ensin on opittava salaisuuden avaimeksi symbolista kieltä nykyaikaista välinettä käyttämällä, psykoanalyysia nykyaikaista välinettä kuin psykoanalyysia, jolloin Campbell soveltaa tämän psykoanalyysin suuntaukseen. Toisessa tutkimuksenaiheessa on koottava myyttejä ja kansantarinoita joka puolelta maailmaa, ja annetaan symbolien kertoa, jolloin niiden keskinäiset vastaavuudet ilmenevät heti. Näistä muodostuu laaja, hämmästyttävän vakaa ja samanlaisena pysyvä esitys perustotuuksista, joissa ihmiset ovat eläneet. (Campbell 1990)

”Tietenkin ihmiskunnan lukuisat mytologiat ja uskonnot poikkeavat toisistaan, mutta tämä kirja kuvaa samankaltaisuuksia ... ” (Campbell 1990, 8). Tämä viittaa edelliseen kappaleeseen siten, että *Sankarin tuhannet kasvot* -kirja kuvaa sankareiden tapahtumien samankaltaisuuksia.

Sankaritarinoita riittää ikuisiksi ajoiksi ja sankarilla voi olla tuhannet eri kasvot, mutta tämän alta Campbell löytää yhden ja saman perusrakenteen, monomyytin. Sana "monomyytti" tulee James Joycen teoksesta *Finnegans Wake*, ja Campbell tiivistää monomyytin sisällön seuraavasti: ”Mytologisen sankarin seikkailu noudattaa säännönmukaisesti siirtymäriiteissä esiintyvää ERO-INITIAATIO-PALUU-kaavaa. Kaavaa voidaan sanoa monomyytin ytimeksi” (Campbell 1990, 41).

Kansansadun morfologian mieleen tuovalla tavalla Campbell näkee päävaiheista ensimmäisenä eron tai lähdön, joka alkaa seikkailukutsulla, jolloin kutsutaan seikkailuun. Vladimir Proppin (1928) mukaan morfologian initiaatioon liittyvät muun muassa päähenkilön koetukset ja voitot. (Propp 1928.)

On mielenkiintoista tutkia vanhempien (1912–1991) ja nuorempien populaaritekstien eroja. Jolloin käsitellään muun muassa mieheyden, naiseuden, hyvän, pahan, oikean, väärän, rodun, luonnon, Afrikan ja niin edelleen. Representaatiotapojen muutokset kertovat muutoksista yhteiskunnassa. Vampyyreita on representoitu eri aikoina eri tavalla, kuten vanhasta herrasmieskreivistä nykyajan viettelevään teinivampyyriin tai vastuuntuntoiseen nuoreen vampyyriin, joka haluaa kehittyä ja olla paras mahdollinen versio itsestään, kuten *Twilightin* Edward.

Edellistä voi verrata myös siihen, että esimerkiksi tietty osa ihmisistä saattavat pitää kiinalaisia samannäköisinä, jolloin nähdään abstrakteihin yleispiirteisiin, emmekä olekaan herkkiä

yksilöllisille eroille. Kiinalaisten samannäköisyys, saattaa olla normaali asia, jota ei merkityksellistetä Kiinassa. Siten kyseessä saattavat olla etenkin sosiaaliset statukset ja leimatut ajatukset. Kun taas sankarillisuudessa voidaan puhua ihmisen moninaisuudesta ja erilaisuudesta osana sankarillisuutta.

Edward ja Bella toteavat *Houkutusessa* pelastaneensa Bellaa ja tunnustavat rakkautensa toisilleen teoilla. Edward pelasti Bellan verenimijältä, joka aikoi imeä Bellan veren kuiviin ja Bella teki kaikkensa näyttääkseen Edwardille voivansa tehdä mitä vain hänen vuokseen, ja jopa kestää kaiken tuskan ja muuttua vampyyriksi hänen vuokseen.

Bella: "Eikö sinua enää huvita pelastaa minua milloin mistäkin vaarasta? Haluatko sinä päästä minusta eroon?"

Edward: "En, en tietenkään halua elää ilman sinua. Ole nyt järkevä. Eikä minua haittaa vaikka olen välillä joutunut pelastamaan sinut – ellen ole itse saattanut sinua vaaraan... ellet olisi täällä minun takiani." (H, 396)

Pelastajuus mainitaan Houkutus-romaanissa monta kertaa ja sanaa toistetaan jatkuvasti.

Bella: Minusta oli outoa, ettei kukaan muu ollut nähnyt häntä seisomassa paljon kauempana, ennen, kun hän äkkiä ilmestyi pelastamaan henkeni. (H, 65)

Alice: "Edward sinua on tehtävä se." Se oli Alicen ääni, se kuului pääni vierestä.

Charlisle: "Hän voi vielä selviytyä", Charlisle sanoi.

Edward: "Miten?" Edward rukoili. (H, 382)

Alice: Kun Bella sai vampyyrin pureman, hän tuskistui niin että Edward kauhistui ja hänen oli imettävä vampyyrin myrkky pois sillä välin, kun Charlisle tyrehdyttää Bellan jalan verenvuodon. (H, 382–383)

Edward paljastaa Bellalle Port Angelsissa, että hänen pelastamisensa käy vaikeaksi. Hän pelasti Bellan katupojilta ja likaisista ajatuksistaan. Bellasta tuli yhä rohkeampi, kun kyseessä oli nopea pelastaja, johon hän luotti. *Uudessa kuussa* eli *Twilight* -sarjan toisessa osassa, kun Edward jätti Bellan, Bella asetti itsensä vaaraan, jotta Edward tulisi pelastamaan hänet, ja näkisi Edwardin. Bella ei pitänyt ihmisistä, vaan Edwardin mukaan Bella oli siellä missä pahakin oli, koska Bella

valitsi vampyyreiden kanssa olemista tavallisten ihmisten sijaan. Edward piti Bellaa erikoisena, joka menee vaaroja kohti, hän tunsi vahvan halun olla vierellään ja pelastaa hänet.

Edward: ”Minä seurasin sinua tänne Port Angeliin”, hän myönsi ja jatkoi samaan hengenvetoon: ”En ole koskaan ennen yrittänyt pitää ketään ihmistä hengissä, ja siitä on paljon enemmän vaivaa kuin olin kuvitellut. Mutta ehkä sinä olet tavallista hankalampi tapaus. Yleensä ihmiset tuntuvat selviävän arjestaan ilman jatkuvia katastrofeja.” Hän vaiken. (H, 151)

Bella toteaa tuntevansa olonsa turvassa Edwardin ollessa läsnä, mutta Edward kokee sen haastavaksi, koska hän taistelee sitä, että Bella pysyisi hengissä.

Bella: ”Minulla on hyvin turvallinen olo sinun kanssasi”, minä tunnustin totuuden taas kerran lumoutuneena hänen katseeseensa. (H, 148)

Edward: ”Tästä tuli hankalampaa kuin kuvittelin”, hän mutisi itsekseen. (H, 148)

Bella luotti ihmisenä Edwardiin ja tukeutui tähän tietämättään siitä, että Edwardilla on vaikeaa, koska hän himoitsee Bellan verta. Bellaa ikään kuin ei kiinnostanut muu asia kuin Edward eikä edes välittänyt siitä, että Edward oli hirviö tiedettyäänkin asiasta. Sankarilla voi olla tuhannet kasvot ja vaikka yksi kasvo olisi hirviö niin toinen on pelastajahahmo.

3.2 Pelastajahahmo *Twilightissa*

Melkein jokaisessa romaanissa on sen tarinan tai kertomuksen niin sanotusti sankari. Tarinan juonessa on päähenkilöitä ja sivuhenkilöitä, jotka ovat tärkeitä ja oleellisia kirjallisuustieteessä sekä ylipäätään kirjallisuudessa. Sankarit kirjallisuudessa toimivat ikään kuin pelastajina, jotka ottavat kantaa hyvin erilaisiin asioihin, kuten yhteiskunnallisiin eroihin ja niiden parantamiseen, sotiin ja niistä selviytymiseen.

Tämä tarkoittaa sitä, että romaaneissa usein korostetaan eroa sankarin ja muiden hahmojen välillä heidän ajattelutapojensa, arvojensa ja käyttäytymismalliensa suhteen. Sankari edustaa yleensä hyvyttä, oikeudenmukaisuutta ja muita positiivisia ominaisuuksia, kun taas muut

hahmot, erityisesti ”pahikset”, edustavat usein pahuutta, itsekkyyttä ja muita negatiivisia ominaisuuksia.

Tämä ero kulttuurisissa näkökulmissa auttaa korostamaan sankarin roolia tarinassa ja antaa lukijalle tai katsojalle selkeän kuvan hyvän ja pahan välisestä konfliktista. Sankarin erilainen ajattelutapa voi auttaa häntä voittamaan vaikeudet ja voittamaan pahikset, ja se voi myös inspiroida muita hahmoja tai muuttaa heidän näkökulmaansa.

Tällaiset kontrastit tarjoavat syvyyttä ja kiinnostavuutta tarinalle, ja ne voivat auttaa välittämään moraalisia tai filosofisia viestejä lukijoille tai katsojille. Lisäksi ne voivat luoda jännitystä ja draamaa, kun sankari kohtaa vastakkainasettelunsa ja yrittää voittaa sen. Siten juonissa on kulttuurisia eroja monikulttuurisuuden keskellä, joita ratkaistaan eri tavoin, kuten luomalla fantastista seikkailua. Kirjallisuuden genrejä on monia ja sankari voi olla mukana fantasia-, kauhu-, scifi-, trilleri- sekä realistisessa kirjallisuudessa. Ratkaisu juonessa on sankarillinen asia, jonka tekee itse sankari, jota pidetään pelastajana. On monenmoisia sankareita, niin hyviä kuin pahoja. Monessa juonessa esitetään hirviötä sankareina ja hyvinä ja pyritään tuoda esille esimerkillisiä tapauksia siitä, että pahasta voisi tulla hyvä ja pahoilla hirviöillä herää myös tunteita. Monet hirviöt, jotka kykenevät tappamaan, lopettavat tämän jossakin vaiheessa, kuten *Twilightissa* ja *A Korean Odysseyssä*. Monessa juonessa yritetään kertoa teemassa, että rakkaus muuttaa hirviönkin. Monessa tarinassa rakkaus onnistuu lepyttämään ja pehmentämään hirviöiden kivikovia sydämiä. Yleensä hirviöt tarinoissa oppivat ihmisiltä rakkautta ja muuttuvat ihmisten kaltaisiksi. *Twilight*-Houkutuksessa rakkaus tapahtuu tavallisen ihmisnaisen ja yliluonnollisen hirviön välillä. *Twilightissa* hirviöt yrittävät parhaansa mukaan eri keinoin pitää nälkäänsä ja janoonsa ihmisverta kohtaan kurissa. Samat teemat ovat sankari ja pelastaja tarinoissa ja nämä toistuvat. Jotenkin yritetään kertoa, että aina on mahdollista muuttua. *Twilightin* osissa ihmisnaiset epäröivät itseään ja heillä on hieman vähäistä itseluottamusta, ovat yksinäisiä ja erikoisia, mutta oppivat hirviöiltä rohkeutta ja itseluottamusta. Heidän itsevarmuus syntyy, kun jokin yliluonnollinen tukee heitä. Onko jokaisella ihmisellä mahdollisuus tukeutua johonkin yliluonnolliseen? Yksinäiset ihmiset tukeutuvat yliluonnollisiin asioihin. Oppiminen on kaksipuolista sekä ihmisen että hirviöiden välillä.

Sekä ihminen että hirviö etsivät rakkautta ja tarvitsevat sitä. Rakkaus saa jopa kylmäverisenkin ja kuolleen olion sydämen lämpiämään ja tuntemaan kipeästi rakkautta. Edellisen tekstin

mukaan jopa tavallinen ihminen voi muuttua hirviöksi, jos hän ei löydä rakkautta, mitä hän oikeasti itse tarvitsee omasta elämästään ja omasta maailmastaan.

Edellisen kerran kun luin *Houkutus* –romaanin, olin varma, että kyseessä voisi olla sankarillisuus, yliluonnollisuus, ihmisen näkymättömät ja piilotetut voimat, ritarillisuus, ristiriitaisuus, uskonto sekä itsekontrollointi. *Twilight*-Houkutuksen juonessa (Isa)Bella Swan niminen tyttö muuttaa lämpimästä kaupungista isänsä luokse sateiseen kaupunkiin Forksiin. Äitinsä muuttaa Floridaan miehensä kanssa. Bella tapaa koulussa oudon porukan. Myöhemmin hän saa selville, että nämä ovat vampyyreitä, koska tapahtuu tosi monia outouksia, joiden perusteella hän tekee omat teoriansa ja analyysinsä tutkien asiaa ensiksi tietokoneelta. Edward niminen vampyyri-poika auttaa ja pelastaa Bellan monesti. Myöhemmin lukija saa tietää, että melkein jokaisella vampyyrillä on jokin taito tai vaisto ja Edwardilla sattui olemaan toisten ajatusten lukeminen. Ainoa, jonka ajatuksia hän ei voinut kuulla oli Bellan ajatukset. Vasta neljännessä osassa eli *Aamunkoissa*, selkeni miksi Edward ei pystynyt lukemaan Bellan ajatuksia alkuun. En voi perehtyä tähän tämän tarkemmin, koska aiheeni on rajattu *Twilight-Houkutus*-romaanissa pelastajan tarkasteluun. Kyse on hirviöstä eli vampyyristä, jota rakkaus muutti paremmaksi, pelokkaaksi, aggressiiviseksi ja lämpimäksi yhtä suurin kuin ihmiseksi. Rakkaus aiheutti Edwardille ristiriitaisia ajatuksia, hän meinasi tappaa rakastamaansa Bellaa, mutta oppi kontrolloimaan itseään.

Edward on Culleneiden perheestä, jotka ovat kaikista muista vampyyreistä ainoita vegaanisia. Heillä vegaanisuus tarkoittaa sitä, että he juovat ainoastaan eläinten verta. He ovat sopineet asiasta yhdessä. Ihmissaailmassa tämä vastaa lihansyöntiä, mutta petojen maailmassa se vastaa vegetarismia. Edward oppi kontrolloimaan itseään, koska Bella luotti ja uskoi häneen. Bella luotti siihen, että Edward on hyvä ja hän ei tule tekemään hänelle koskaan mitään paha. Osa-syyinä oli Bellan kömpelyys, koska Edward tunsu myötätuntoa ja suojeluksen halua häntä kohtaan. Bellan veri tuoksui niin hyvälle, että Edwardia pelotti muut vampyyrit, jospa imevät Bellan veren kuiviin. Hirviöillä ihmisten veren juominen vertaisi lihansyöntiä, mutta eläinten juominen vertaisi vegaanisuutta. Näin voidaan miettiä eettisesti hirviöiden näkökulmasta eikä pelkästään realistisessa elämässä ihmisten ajatusta tästä. Tässä ajatuksessahan on monia ristiriitaisuuksia ihmisillä. Ihmiset ovat ajattelevat, että vegaani ei syö mitään eläinperäisiä tuotteita eikä käytä niitä, mutta vegetaristi on kasvissyöjä, joka saattaa syödä kalaa, kananmunia sekä maitotuotteita. Joten Culleneiden perhe voisi olla etenkin “kasvissyöjä” ihmisten käsitteiden mukaan.

Ajattelen Edwardia pelastajana, joka muutti voimattoman tytön elämää, piti hänestä hyvää huolta ja oli hänen kanssaan kaiken aikaa, ja vaikka hän aluksi vihasi häntä sietämättömän ihan tuoksunsa takia, hän oli ihastunut hänen silmiinsä:

Kun katsoin noihin ihmeellisiin ruskeisiin silmiin...Nyt kun en hengittänyt, enkä hais-
tanut hänen tuoksuaan, minun oli vaikea uskoa, että olin ajatellut kenenkään noin haa-
voittuvan ansaitsevan osakseen vihaa. (KA, 44)

Bellaa kiusasi aluksi Edwardin tyly käyttäytyminen häntä kohtaan ja ilmeni sitä esimerkiksi yhdessä kohdassa näin:

Harkitsin hetken, että rysäyttäisin hänen kiiltävän Volvonsa perän tohjoksi, mutta pai-
kalla oli liikaa todistajia. (H, 71)

Edward ei nukkunut, mutta kävi suojelemassa Bellaa, kun tämä nukkui. Edward oli sankarina juonessa, joka ei ollut niin täydellinen. Sankari oppi myös ihmismaailmasta jotakin, eikä tässä yhteydessä pelkästään ihmiset opi sankarilta. Tämä oli molemminpuolista ja eloisaa, kuin ope-
tustilanteessa opettajan ja opiskelijan välillä tapahtuva jatkuva oppiminen. Olemme tottuneet siihen, että sankarit ovat juonessa kaikki kaikessa, mutta *Houkutuksessa* oli selkeää vaihtelevuutta. Hän oli tytön pelastaja, ikään kuin *suojeelusenkeli* ja samalla rakastaja. Edward oli sankari, joka asetti Bellaa vaaraan rakastamalla häntä, ja viemään hänet Culleneiden (vampyyrien) taloon, johon ilmestyivät muut Culleneiden vampyyrikaverit, lihansyöjävampyyrit, jotka joivat ihmisten verta ja olivat aiheuttaneet siihen aikaan paljon hämminkiä Forksissa. Lihansyöjä-
verenimijät meinasivat imeä Bellan veren myöhemmin, mutta tapahtui käännekohta, jolloin Cullenit auttoivat Bellan pois Forksista hämätäkseen muita vampyyreita. Lopulta verenimijävampyyrit saivat Bellan käsiinsä ja meinasivat tappaa hänet.

Jos vampyyri puree ihmistä, niin ihmiseen menee vampyyrimyrkkyä, jolloin ihminen kuolee syntyäkseen jälleen vampyyriksi. Cullenit löysivät Bellan ja tappoivat lihansyöjävampyyrin. Edward yritti pelastaa Bellan imemällä hänestä vampyyrin myrkyn pois, mutta hän meinasi imeä Bellan kuiviin. Lopulta Bellaa pelastettiin, mutta tässä pelastaja on epätäydellinen, joka oppii juonen aikana kontrolloimaan itseään täysin vegaaniseksi ja löytämään tapoja kestämään Bellan väistämätöntä veren huumaavaa tuoksua:

Olin yli seitsemänkymmenen vuoden ajan yrittänyt olla jotain muuta, mitä tahansa muuta kuin murhaaja. Nuo ponnistelun vuodet eivät voisi koskaan tehdä minusta kelvollista vieressäni istuvalle tytölle. Ja silti minusta tuntui, että jos palaisin tuohon elämään edes yhdeksi yöksi, hän karkaisi ikihyviksi tavoittamattomiin. (KA, 184)

Browningin Dracula-elokuvassa dominoiva muutosääntö on Draculan terävä ja tuijottava katse, jota vampyyri käyttää ollessaan kahden uhrinsa kanssa. Tällaisissa otoksissa vampyyrin kalpeat kasvot on kuvattu lähikuvassa ja silmien alue on valaistu. Katseen tarkoitus ei ole ainoastaan ei-verbaalisesti kontrolloida tai dominoida uhria vaan myös ilmaista vampyyrin palavaa halua uhriaan kohtaan. (Lehtinen 1996, 29, 35. Hänninen & Latvanen 1996, 49, 50.)

Twilightissa Edwardin katseet vaihtelivat, vihasta, pelosta, nälästä, halusta tappaa ja halusta elää vegaanisena sekä halusta rakastaa ja suojella Bellaa.

Se sattui silmittömästi, kuin olisin niellyt tulisia hiiliä. En haistanut häntä, mutta mais-toin hänet kielelläni. Himo oli aivan yhtä voimakas kuin haistettuani hänen tuoksunsa ensimmäisen kerran viime viikolla. Kiristelin hampaitani ja yritin koota itseni. Jouduin puristamaan viimeisetkin rippeet siitä itsehillinnästä, jonka olin seitsemänkymmenen-neljän vuodenvälillä työllä saavuttanut, pystyäkseen kääntymään takaisin Bellaan päin, joka tuijotti pöytää ja hymyilemään. (KA, 45–46)

Vaikken joisi niiden miesten verta- vaikei todiste siitä leiskuisi silmissäni punaisena – eikö Bella silti aistisi eron? Yritin olla riittävän kelvollinen hänelle. Tavoite oli mahdoton. Mutta en kestänyt ajatella, että antaisin periksi. (KA, 184)

Juoni on opettavainen siinä mielessä, jos sen ajattelee siten, että pelastaja ei olekaan kuvattu niin täydelliseksi vaan ikään kuin asetettu ihmisen kanssa samaan lokeroon. Pelastaja ei ollut täydellinen, mutta hänestä tulee täydellinen henkisesti. Ulkonäkönsä ja nopeutensa sekä rohkeutensa olivat täydellisiä kirjailijan kuvailujen mukaan (*Twilight-Houkutus* 2005; 37, 75, 261). Toisaalta henkisesti sankari ei ollut yhtä täydellinen kuin esimerkiksi fantasiasatujen klassikot Batman, Spiderman tai Ninjat. Tässä pelastaja ei itse tappanut ketään, mutta pelasti oikeasti, tappamatta ketään itse. Pelastajuus tässä juonessa ei muistuta sillä, kuinka muut pelastajat käyttäytyvät henkisesti. Muita pelastajia muissa juonissa kuvataan kokonaan täydellisiksi, sellaisiksi, joiden henkinenkin taso on korkealla. Tämä romaani fantastisuudestaan ja jännityksestään

huolimatta, esitti fiktiivisen pelastajan melko realistisella tavalla, mutta silti mielikuvituksellisemmin kuin muissa kertomuksissa.

4 Armoton – lojaali hirviö – Frankenstein – Edward

Tässä luvussa tarkastelen hirviöitä kuten Frankensteinin hirviötä, Edwardia ja Draculaa ominaispiirteineen. *Twilight*-sarjassa kuvataan hirviöitä osittain armottomina, mutta lojaaleina ja lämminsydämisinä perheelleen ja rakastetulleen. Kertomuksen mukaan ihmissuhteet ovat harvoin ikuisia, mutta hirviöiden ovat. Hirviöt ovat lojaaleja toisilleen, kuin mafiat. Ovatko sittenkin mafiat hirviöitä? Vaiko hirviöt parempia? Petos maksaa oman hengen. Siitä vaaditaan joko vakava rangaistus tai kuolema. Hirviöt arvostavat yhteistä aikaa ja osaavat lepytellä. Ne välittävät ihmisten tunteista todella ja yrittävät ymmärtää ihmistä paremmin, joten ne ovat hyvin tarkkoja omissa teoissaan. Toisaalta ihmiset eivät kykene samaan tarkkuuteen. Ne ovat nopealiikkeitä ja vaistonsa ovat koko ajan läsnä. Niiden ei tarvitse miettiä, mutta osalla niistä on yliluonnollisia kykyjä. Nämä yliluonnolliset kyvyt eivät toimi aina kaikkiin ihmisiin, ja ainoastaan tämä saa niitä miettimään. Ne miettivät, ettei miksi niillä ole oikeus rakastaa ihmistä, mutta niillä on selkeä vastauslinja, koska ne ovat hirviöitä. Toisaalta osa ihmisistä, kuten tässä tapauksessa Bella, ei nähnyt Edwardia perheineen hirviöinä vaan lämminsydämisinä, hyvinä ja inhimillisinä. Kun rakastaa on tiedostamaton tapa ihaila rakastamiaan ja nähdä niitä virheettöminä, kuten tässä tapauksessa Bella.

Voidaan sanoa, että hirviöt eivät empi tai karkota aikaa käsistä. Niillä on yliluonnollisia kykyjä, mutta rakkaus saa niitä pehmittymään. Kun puhutaan tarinoista, joissa ihminen rakastuu hirviöön, käsitellään usein teemoja kuten kohtaloa, noituutta tai kirousta. Nämä elementit voivat liittyä hirviön luonteeseen tai siihen, miksi hän on hirviö. Toisaalta perinteisissä romanttisissa tarinoissa tai ihmisten pelastamiseen keskittyvissä tarinoissa, rakkauden ja pelastumisen käsittely voi olla enemmän sattumanvaraista tai satunnaisempaa. Siinä missä hirviöiden rakastamiseen liittyy usein syvällisempiä teemoja ja käsitteitä, kuten kohtalo ja kirous, perinteisemmät romanssit voivat keskittyä enemmän yksinkertaisiin sattumuksiin tai tapahtumiin. Kun kohtaloa yhdistää yliluonnollinen voima niin sattumaa yhdistää realismi. Kun ihminen tai hirviö rakastavat toisensa, he muuttuvat tai heille tulee halu muuttua toiselle sopivaksi, mutta yleensä hyvällä tavalla. Eikä rakkaudelle voi mitään, koska siinä ollaan yleensä sokeita omille valinnoille ja päätöksille. Osan mielestä Bellan päätös tulla vampyyriksi on väärin, koska hän kuolee, mutta hänestä tuleekin hirviö. Osa näkee asian kauniina, koska hän rakastui ja halusi saada mahdollisuuden elää rakastettunsa kanssa ikuisesti ja muuttua samanlaiseksi kuten hän.

Vampyyri asetetaan nykyaikaiseen ja jokapäiväiseen elämään ja maailmaan. Tämän seurauksena vampyyrin rooli ja vampyyristä kertova narratiivi laajenevat. Vampyyristä tulee näissä elokuvissa sankari, jolla on useita sympatiaa herättäviä ominaisuuksia. *Twilightissa* on monia eri genrelajeja, kuten fantasiaa, kauhua ja romantiikkaa. Siinä oli tyypillistä jännitystä, kun Bellaan oli ihastunut kolme ihmistä, yksi ihmissusi sekä vampyyri, jonka hän lopuksi valitsee. Säilyttääkö oman identiteettinsä ihmisenä vai aikooko muuttua hirviöksi? Päätökseen vaikutti suuresti Bellan ikääntymisen pelot. Tässä voidaan olettaa tämän käsittelevän nuorten psyykkistä elementtiä, jolloin nuorelle saattaa nousta huolia juonteiden sekä ryppyjen syntymisestä. Bella halusi pysyä nuorena, kauniina ja kuolemattomana. Tätä kohtaa käsiteltiin tarkemmin etenkin *Uudessa kuussa*, sarjan toisessa osassa, jolloin Bella täytti 18, mutta Edward on jäänyt ikuisuudeksi 17. Uudessa kuussa Bella näki painajaisen, itsensä peilin edessä ryppyisenä, vanhana ja harmaahiuksisena. Häntä pelotti ja se siitä syntyi vahvempi motiivi muuttua kuolemattomaksi.

Hän myös pelkää, ettei nuoren näköisenä säilyvä Edward rakastaisi häntä enää vanhana naisena. Kun rakastettu on ihmisnainen, voi tämä kokea itsensä yhteisössään ulkopuoliseksi, kuten Jesse *Kadotettujen kuningattaressa* ja Bella *Twilightissa*. Naisen on helpompi luopua ihmisyydestään ja haluta vampyyriksi, koska hänellä ei ole kovin läheisiä suhteita ihmisiin. Naiset saattavat ajatella miesten olevan pettureita ja siksi tyytyä mieluummin ”inhimilliseen” hirviöön kuin sydänsärkijään. Toisaalta *Twilightissa* käsiteltiin naiseutta, kauneutta ja naisen tahtoa. Lopuksi Bella saavutti tahtonsa läpi ja sai mitä halusi, hän avioitui Edwardin kanssa ja muuttui vampyyriksi.

Twilightissa henkimaailma ei ole niinkään pelottava, koska Culleneiden verenimijäperhe pitää itseään vegaanisena ja on kotiutunut ihmisten kanssa ja ihmisten kulttuuriin. He kunnioittavat ihmisten arvoa ja lisääntymistä. Tätä ajatusta tukee seuraava tekstin pätkä, jossa Edward on helpottunut siitä, että Bella on vieläkin ihminen, mutta hän on epätoivoinen ajan suhteen:

Vuosia ei ollut vierähtänyt paljon, kenties kolme tai neljä. Mutta hän oli edelleen ihminen. Ilo ja tuska huljaitivat lävitseni. Hän oli edelleen ihminen. Hän vanheni. Tämä oli se epätoivoinen, epätodennäköinen ja samalla ainoa tulevaisuus, jonka minä vois in hyväksyä. Tulevaisuus, jossa häneltä ei olisi riistetty sen paremmin elämää kuin tuonpuoleista. Se oli tulevaisuus, joka jonain päivänä ottaisi hänet minulta pois yhtä vääjäämättömästi kuin yö seurasi päivää. (KA, 316)

Twilightin jokaisessa osassa joko ihmishahmo Bella tai verenimijä Edward taistelevat rakkautensa puolesta, rakkauttaan estävää muuria vastaan. He käyvät läpi monia vastoinkäymisiä, mutta saavat lopulta toisensa. Näissä erittyy se, että kohtalo on ikuinen ja se on ennalta päätetty, vaikka se olisi ihmiselle täysin vapaavalintainen. Hirviö ei halunnut tehdä ihmisestä hirviön, mutta ihminen ihaili hirviötä niin, että halusi hänen kaltaisekseen siroksi, nopeaksi, älykkääksi sekä nuorekkaaksi. Ihminen oli ahne ja halusi pysyä nuorena eikä halunnut pysyä hauraana ja voimattomana ihmisenä. Kyse oli ikään kuin taistelu ihmisyyden sekä inhimillisyyden välillä. Culleneiden perhe oli niin inhimillinen, että he voittivat ihmisyyden Bellan näkökulmasta. Bella ei halunnut jäädä ihmiseksi vaan muuttua vahvaksi ja sirommaksi, hän pelkäsi aikuistumista, kuolemaa sekä ryppyjä ja juonteita. Edward ei halunnut muuttaa häntä, mutta hänen oli pakko.

Bella valitsi tavallisuuden sijaan jotakin suurempaa, yliluonnollista. Tähän saattoi johtaa yksinäisyytensä ja se, että hän ei ollut alkuunkaan luotu tavalliseksi ihmiseksi. Edwardin näkökulmasta tätä vaihetta kuvataan näin:

Edward: ”Onko se virhe?” hän kysyi, ja hänen äänessään oli murtunut sävy. Se riisui minut aseista. Hän halusi olla kanssani – kaikesta huolimatta hän halusi olla minun kanssani. (KA, 210.)

Bellalla oli kyky suojata ajatuksiaan, mitä ei edes Edward päässyt lukemaan. Edward luki Bellan ajatuksia useimmiten muiden luokkatovereidensa kautta. Bellalla oli älykäs kyky vaistota ja analysoida ja ymmärtää, että kyseessä on jotakin vaarallisempaa, kyse ei ollut ihmisestä. Bella oli peloton ihminen, joka ei pelännyt hirviötä vaan rakasti sitä todella. Hänen oli helpompi rakastua hirviöön kuin muihin. Häntä rakasti myös lämminhenkinen ihmissusi ja muutama tavallinen koulukaveri, mutta hän valitsi kuolemattoman olion. Tämä voisi viitata myös siihen, että ihminen ei halua tulla iäkkäämmäksi ja kuolevaiseksi. Hirviöt ovat hyviä, koska heistä voi tulla hyviä, jos ne saavat tarpeeksi rakkautta, jolloin ne lupautuvat olemaan lojaalisia rakkailleen loppuun asti. Johtunee siitä, koska he elävät pidempään ja ovat nähneet kaikenlaista elämänsä aikana ja he ovat valmiina antamaan jopa henkensä rakkaansa puolesta. Tämän mukaan hirviöt osaavat arvostaa. *Twilightissa* näkyy amerikkalaista kulttuuria. Amerikkalaisen kulttuurin ja yliluonnollisuuden juuret saattavat olla uskonnossa, ja siinä voi olla kyse muustakin kuin uskonnosta, kuten kulttuurista ja tavoista yliluonnollisuuteen ja olioihin. Heillä uskonto on tärkeää ja se osoittautuu merkitykselliseksi osaksi fantastisuutta. Edward välitti hyväntapaisista ja

hyväuskoisista ihmissieluista, ja hän ei pitänyt entisistä tekemistään pahuuksista, jolloin hän joi ihmisverta ja kuivatti heidät.

Edward arvosti Bellan ihmisyyttä, kuolevaisuutta sekä yleisesti hänen elämänsä kulkuaan. Hän ihaili Bellaa ja Bella häntä. Jokainen heistä ihaili toisessa sitä, mitä hänellä itsellään ei ollut. Tämän mukaan osittain ihmiset tai omat perheenjäsenet tekevät hirviöistä parempia ja hirviö lukittautuu mielellään hyvyyteen yrittämällä, kun taas hirviö suhteessa toiseen hirviöön joko pahentaa hirviön, asettaa sen vaaraan tai auttaa sitä. Kun hirviö muuttuu hyväksi, sen tuskansa saattaa moninkertaistua, kun taas ihmisillä olo saattaa helpottua ajan myötä. Hirviölle tulee monenmoinen tuska, koska hirviöt ovat yleensä kuolemattomia ja ihmiset kuolevaisia. Tämä kaikki aiheuttaa vahvempaa tuskaa hirviöillä. Hirviöt eivät tykkää nähdä vanhaa pahaa itseään enää rakkauden jälkeen, kuten Edward. Tässä näyttö siitä, kuinka Edward haluaa suojella Bellaa ja varmistaa hänen olevan turvassa:

”...Mutta ensin minun on pakko varmistaa, että olet turvassa.” (KA, 565)

Seuraavassa sitaatissa Edward pitää toista vampyyria hirviönä, eikä itseään, koska toinen vampyyri on Bellan tuoksun perässä ja haluaa imeä hänet kuiviin. Tässä ilmenee se, että toinen hirviö on lihansyöjä, koska juo ihmisten verta ja on muutenkin aiheuttanut Forksissa kaameita tapauksia ja tappanut muita ihmisiä muun muassa Bellan isän Carlien parhaan ystävän. Edwardilla ei ollut sillä hetkellä muuta ajateltavaa kuin Bellan suojeleminen:

Halusin huutaa ääneen, että olin jo valinnut, ettei minun tarvinnut enää valita, mutta vaikka tunsin, että koko olemukseni halusi pelkästään pitää Bellaa turvassa, tiesin hirviön olevan turvassa. (KA, 317)

Tässä näyttö edellisestä sitaatista poikkeava ja ristiriitainen Edwardin ajatus itsestään murhaajana:

...minun teki tällä hetkellä mieli tätä tyttöä. Ja vaikken saisi häntä, pelkkä unelma hänestä esti minua lähtemästä tänä yönä lahtaamaan. Bella oli ansainnut jonkun paremman kuin murhaajan. (KA, 183)

Rakkaan menettäminen lopullisesti tekee hirviön elämästä tuskallista ja tunnollista, jolloin osa hirviöistä alkaa tuntea ja kylmä ja jähmettynyt sydämensä lämmetä, kuten tässä tapauksessa Edward. Ihmiset lankeavat ja takertuvat hirviöihin ja nämäkin puolestaan ihmisiin, joten hirviöistä tulee inhimillisempiä, elävät hyvätapaisten ihmisrakkaidensa tapaan ja samaistuvat heihin. Kuin olisi monikulttuurisuussekoitus kahdesta erilaisesta oliosta. Toinen olio saattaa olla kylmäverinen, mutta toinen lämminverinen. Ihmisestä voisi tulla hirviö ja hirviöstä ihminen. Se riippuu paljon tuskasta, kohtalosta ja lopusta. Tarina on omalla tavallaan kansainvälinen ja kansainvälisyys liittyy kirjasarjan fantasiamaailmaan, jossa on ihmisiä, ihmissusia, vampyyreitä sekä Voltureita eli pimeyden demoneita ja verenimijöitä. Auerbach (1995) on tulkinnut, että vampyyri on ollut Yhdysvalloissa jonkinlainen vaihtoehto massayhteiskunnalle: ”Hän on kultivoitunut jäännös upeasta menneisyydestä, jota Yhdysvalloilla ei ole ollut. Hän on kielletty rakastaja ajasta, joka väittää, ettei mikään ollut kiellettyä. Hän on kuningas, jota amerikkalaisten ei oleteta haluavan.” (Auerbach 1995)

Vampyyri muuttuu koko ajan. Esimerkiksi amerikkalaiset vampyyrit saattoivat symboloida johtajia, jotka ovat uhka ihmisille. Auerbachin (1995) mukaan psyykkiset 1900-luvun vampyyrit ovat omaksuneet identiteetin psyykkiseltä vampyyriltä, joka on eroottinen. Ne eivät ole selvästi ulkomaalaisia ja ne voivat mennä minne haluavat ilman rajoja. Ne eivät vainoa ketään, vaan ovat normaaleja, jotka pyrkivät elämään ihmisten kanssa, kuten *Twilightissa* Cullenit. Psyykinen vampyyri voi toisaalta olla ihmiskunnan kulttuurinen sankari ja kehitystä edistävä toimija, kuten Viereckin romaanissa *The House of the Vampire* (1907) esiintyvä Reginald Clark ja *Twilightissa* Edward, joka on pelastanut Bellaa monesti. Ensimmäisellä kerralla Edward pelasti Bellan pakettiautolta, joka meinasi törmätä häneen.

Bella: Juuri ennen kuin ehdin kuulla pakettiauton rudentuvan kirskuen autoni perään, jokin törmäsi minuun kovalla voimalla, mutta eri suunnasta, kun oletin. Pääni rusahti jäiseen asvalttiin, ja jokin kylmä ja kiinteä naulitsi minut maahan. Makasin jalkakäytävällä viereeni pysäköidyn ruskean auton takana. Muuta en ehtinyt havaitakaan, sillä pakettiauton liike jatkui. Sen kylki oli taipunut korvia vihlovasti kirskuen autoni perään, mutta se kiepsahti siitakin ympäri liukkaalla jäällä ja oli törmäämisillään minuun uudestaan.

Joku manasi hiljaa ja minä tajusin, etten ollut yksin; tunnistin hänen äänensä välittömästi. Pitkät valkoiset kädet singahtivat suojaamaan minua ja pakettiauto pysähtyi

vavisten vajaan puolen metrin päähän kasvoistani. Suuret kämmenet sopivat kuin ihmien kaupalla pakettiauton kylkeen ilmestyneeseen syvään lommoon.

Samassa hänen kätensä liikkuvat niin nopeasti, ettei silmä ehtinyt mukaan. Toinen käsi tarttui äkkiä pakettiautoa pohjasta, ja jokin kiskoi minua pois päin, niin että jalkani retkahtelivat kuin räsynukella, kunnes ne osuivat ruskean auton renkaaseen. ruhjoutuvan metallin ääni vihloi korviani, kunnes pakettiauto viimein pysähtyi asvaltelle tuulilasi säpäleinä – täsmälleen siihen kohtaan, missä jalkani olivat vielä hetkeä aiemmin olleet.”
(H, 54–55)

Tässä sitaatissa Bella kuvailee pelastumistaan ja tunteitaan mahdollisimman tarkasti. Hän tuo mieleen sen, että hauras ihminen, joka on kaikille maailman vaaroille mahdollinen kappale, tarvitsee yliluonnollisen voiman pelastamaan hänet sekä uskoa siihen, että uskoo sellaiseen pelastajaan, sellaiseen voimaan ja ylipäätään sellaiseen mahdollisuuteen.

Bella kuvailee, kuinka pelastamisen toiminta oli nopeaa ja hän ei edes ehtinyt tehdä muuta kuin katsoa ikään kuin vierestä, kuinka Edward pelasti hänet. Tässä yritetään kuvailla myös sen, että ihmistä varjellaan ja hänen tukenansa on joku, joka katsoo vierestä ja pyrkii auttamaan viimeistään vaarojen tullen. Bella huomasi tämän asian ja alkoi myöhemmin kokeilemaan ja asettamaan itsensä vaaraan, jotta Edward tulisi pelastamaan häntä. Onko tämä oikein? Kyse ei ole enää hirviöstä vaan Edward-suojelijasta.

Edward pelastaa Bellan monesti esimerkiksi katujengiläisistä, joilla oli likaisia ajatuksia, toisilta ihmisverestä riippuvaisista vampyyreistä, jotka meinasivat imeä Bellan veren kuiviin. Bella oli muuttua *Houkutuksessa* vampyyriksi, kun ulkopuolinen verenimijä ei kestänyt verensä tuoksua ja houkutusta, mutta Edward pelasti Bellan ihmisyyden, vaikka hän oli imeä Bellaa kuiviin pelastaessaan hänet, mutta Charlisle oli apunaan. Tämän jälkeen Edward ei luottanut enää itseensä, että Bella olisi täydessä suojassa hänen tykönään.

Uudessa kuussa Edward jätti Bellan, koska hänen veljensä Jasper hyökkäsi Bellaan, kun tämä avasi Alicen tuoman lahjapaketin yllätys syntymäpäiväjuhliissa. Bella sai haavan, ja hänen verensä houkutteli erityisesti Jasperia, jolla oli vaikeuksia hillitä itseään. Tämä tilanne sai Edwardin tuntemaan, että hän ja hänen perheensä olivat vaaraksi Bellalle. Edward ja Bella palasivat

yhteen, kun Bella kävi pelastamassa Edwardia kuolemalta. Edward ei voinut elää jätettyään Bellan, joten kävi Voltureiden luokse ja oli antautumassa kuolemaan kaikkien nähden.

Epäilyksessä Edward ymmärsi, ettei hän ole tarpeeksi lämmin talvella Bellalle ja Bellaa jahdatiin, joten hän antoi Jakobin eli ihmissuden yöpyä teltassa Bellan kanssa, koska Bella oli melko jäähtynyt. Bella suukotti Jakobin kiitokseksi ja Edward ei suuttunut, koska hän rakasti häntä niin paljon, että toivoi Bellalle parasta. Bella rakasti vain Edwardia ja Edward vain häntä. *Aamunkoissa* eli päätösteossa he menivät naimisiin, ja sen kautta Bella tuli raskaaksi. Sikiö kasvoi tuplasti nopeammin ja Bella joutui juomaan verta ruokkiakseen sikiönsä, joka oli puolivampyyri. Bellan sydän pysähtyi synnytyksessä ja hän sai niin monta luun murtumaa, joten Edward muutti Bellan vampyyriksi ja herätti hänet eloon vampyyreiden myrkyn kautta.

4.1 Frankensteinin hirviö suhteessa *Twilightiin*

Mary Shelley'n romaanin *Frankenstein* alkuperäisjulkaisuvuosi on 1818, se on lajityypiltään goottilainen, tieteiskirjallinen ja kauhua sisältävä teos. Se ansiosta romantiikka on saanut paljon tietoa. Teemoissaan teos tavoittelee tietoa, perhettä, luontoa ja ylevyyden merkitystä. Teoksen luonnonmaisemat niiden voimat ja kauneus esittää lukemattomia runollisia kohtia ja kieli viittaa usein tarkoitukseen, merkitykseen sekä totuuteen liittyviin kysymyksiin. Hahmot ovat Victor Frankenstein, olento, Elizabeth Lavenza, Henry Clerval, kapteeni Robert Walton, De Lacey -perhe. *Frankenstein* -romaanin kertoo tutkija Victor Frankensteinista, jonka päätavoitteenaan on paljastaa elämän lähde. Kirjassa paljastuu elämä ja luonto sekä niiden merkitys. Luonto merkitsee paljon, siinä on elämää ja siitä aiheutuu myös pelkoa, vaaroja ja uhkia kuten kuolema. Luonto ei ole aina viaton, se voi aiheuttaa kauhua ja pitää sisällään ihmisiä. Mullan alle ja kaivettuun maanalaiseen kuoppaan laitetaan ihmiset katumaan elämänsä. Ihmiset, jotka jossakin vaiheessa elämässään elivät, riitelivät, nauroivat ja sairastuivat. Ne samat ihmiset, jotka rakastuivat ja tekivät työtä. Juuri ne ihmiset lähtevät pois luonnosta takaisin luontoon. Frankenstein onnistuu luomaan elämän kuolemasta kuin olennon ihmisen näköisenä. Tulos on kauhua ja se on pelottavaa. Olento on hyvin pelottava ja epämuodostunut, hirviö. Luotuaan hirviön Frankenstein pakenee ja palattuaan selviää, että olento on paennut. Frankenstein on romaanin päähenkilö, fiksu ja kunnianhimoinen tiedemies. Hänellä on pakkomielle tieteellisen todellisuuden etsimisessä. Hänen löydöksestään seuraa tuhoa ja menetystä. Tämän takia kerrotaan, että todellista tietoa ei kannata etsiä, jos ei ole itse valmis vastaanottamaan ja ymmärtämään sekä sulattamaan

tietoa. Aina ei ole helppoa käsitellä totuutta heti tai edes totutella siihen nopeasti. Sanotaan, että kaikella on tapana järjestyä, mutta se kaikki vaatii aikaa.

Frankensteinin luoma olento on hirviö. Yhteiskunta hylkää hirviön myötätuntoisesta sekä hel- lästä luonteestaan huolimatta groteskin ulkonäkönsä vuoksi. Yhteiskunnan syrjinnän, loukkaa- misen ja hylkäämisen seurauksena hirviö kasvaa kylmäsydämisenä ja väkivaltaisena.

Kun haluaa hyvää voi tehdä myös sen vastakohtan. Ei aina tapahdu, sitä mitä on toivonut. It- seensä voi luottaa sataprosenttisesti, muttei koskaan luoduilta voisi odottaa mitään sen kum- mempaa. Luodut voivat olla tuhoisia ja aiheuttaa tuhkaa ja synkkyyttä. Pilaavat ihmisten elämää ja tekevät kaaosta. Luodut onnistuvat olemaan hyviä ja onnistuvat olemaan huonoja. Franken- stein kuvaa tunnelmaa saavuttuaan kotiinsa päin surun valtaamana, jossa ilta pimenei synkäksi ja tummat vuoret lisäsivät synkkyyttä: ”Ennustukseni kävivät toteen ja erehdyin yhden seikan suh- teen: vaikka kuvittelin ja pelkäsin kaikenlaista kurjuutta, en osannut kuvitella sadasosaakaan siitä tuskasta, mikä minun oli määrä kokea.” (Shelley 1995, 77)

Tunnelma romaanissa oli erittäin synkkä niissä kohdissa, joissa kerrottiin luonnosta. Tapa, jossa toivo muuttuu epätoivoksi, on epätodellista itselleni. Kirjassa olento ei tullut pelastamaan ihmi- siä vaan satuttamaan, koska kukaan ei hyväksynyt häntä ulkokuoren perusteella aluksi. Tarvit- sevatko ihmiset edes pelastajaa? Vai, tarvitsevatko vain ihmiset pelastajan?

Olento haluaa neuvotella Frankensteinin kanssa uudesta naisesta, jonka tämä voisi hänelle luoda. Hirviökin tarvitsisi myötätuntoa ja ilman sitä hän muuttui maailmaa tuhoavaksi olen- noksi. Rakkaus on sen takia tarpeen, koska se luo pehmeyttä kylmyyden sijaan. Jopa hirviötkin tunnistavat tätä. Frankensteinin vastaus on:

”En suostu vaatimukseesi”, minä vastasin. ”Ei edes mikään kidutus saisi minua ikinä suostumaan. Sinä voisit syöstä minut, vaikka millaiseen kurjuuteen, mutta sinä et kos- kaan pysty tekemään minusta alhaista silmissäsi.” (Shelley 1995, 157)

Edward on hyvä hirviö, joka sai tarpeeksi rakkautta, Frankensteinin hirviö ei saanut tarvittavaa rakkautta vaan alemmuutta, joten muuttui pahaksi hirviöksi. Näin voitaisiin kuvata myös ihmi- siä, jotka tarpeeksi hoivaa saaneina muuttuvat hyviksi ihmisiksi, mutta välinpitämätöntä tunte- musta ja väkivaltaa kokeneina ihmisinä, muuttuvat psykopaateiksi ja melko menettävät itseään,

elleivät saa apua. Joidenkin ihmisten kanssa käyttäydytään niin kuin hirviöiden, niillä ei ole välttämättä tarpeeksi rahaa auttaa itseään ja kysyä apua. Köyhyys, toisten nujertaminen ja tasot lannistavat monia ihmisiä pahoiksi. Kaikki eivät osaa olla negatiivisen ympäristön sisällä yhtään positiivisempia, koska he eivät osaa, eivätkä ole välttämättä nähneetkään hyvää.

Näin Bella ilmaisee rakkauttaan ja Edward ottaa vastaan. He pitivät toisistaan, Edward tunsu syyllisyyttä, mutta Bella oli rakastunut ja pitää siitä, kuinka Edward rakastaa häntä ja yrittää suojella häntä kaikin mahdollisin tavoin:

Bella: ”Minulla on ikävä”, Bella kuiskasi.

Bella: ”Rakastan sinua”, hän kuiskasi.

Edward: ”Uskotko että minäkin rakastan sinua, vaikka olen järjestänyt sinulle kaikki nämä koettelemukset?”

Bella: ”Uskon, itse asiassa.” Kuulosti siltä kuin hän olisi hymyillyt sen sanoessaan.

Edward: ”Tulen pian hakemaan sinut.”

Bella: ”Minä odotan”, hän lupasi.

Edward: ”Teki kipeää lopettaa puhelu, jälleen erota hänestä. Mutta minulla on nyt kiire.
(KA, 565)

Twilightissa kuvaillaan Bellan ja Edwardin välistä rakkautta, voimakkaita tunteita ja halua pysyä toistensa rinnalla. Edward ajattelee ja käy monia prosesseja, että onko oikein rakastaa ihmis-Bellaa ja asettaa hänet vaaran tienoille. Tosiaan rakkauden tunne voittaa *Twilight*-romaanissa ja sen avulla Edward taluttaa itseään ja oppii kontrolloimaan sitä. Kun taas *Frankensteinin* teos herättää enemmän asioita sen kaiken lisäksi, mitä se pitää, koska teoksessa käsitellään uusia näkökulmia, kuten erilaisuuden kanssa kotiutumista ja elämistä. Romaanissa esitetään, että luonto on lopullinen voima, ja se tappaa lopuksi Frankensteinin ja olennon. Se on liian vaarallinen voima. Pahuuden ja yksinäisyyden yhdistelmä voima. Teoksen ansiosta selviää, että yksimielinen tiedon tavoittelu on vaarallinen tie, jota Frankensteinin löytö tuhoisine seurauksineen

viittaavat siihen. Shelley tutkii teknologisesti ja tieteellisesti kehityksen ympärillä ahdistuksia ja hylkäämisen tunteita, mitä Victor Frankenstein tulee kokemaan.

5 Fantasian maailmat ja *Twilight*

Fantasiakirjallisuutta on ollut olemassa jo antiikin ajoilta, mutta fantasiakirjallisuuden aloittajana ja mestarina pidetään J.R.R. Tolkienia. Tolkien on kirjoittanut esseessään *Sadusta (On fairy-stories)*, että fantasian avulla voidaan täyttää ihmisessä oleva kaipuu, halu tai uteliaisuus, esimerkiksi miltä tuntuisi lentää olla kuolevainen, keskustella muiden olioiden tai eläinten kanssa ja halu olla kuolematon.

Fantasian monet maailmat -teos avaa kirjailija Johanna Sinisalo artikkelilla ”Fantasia lajityypinä ja kirjailijan työvälteenä”, jolloin fantasiamaailma on täysin fiktiivistä ja keksittyä, ja jolla ei ole mitenkään yhteyttä reaalimaailmaan. Fantasiassa oleva maailma saa omat nimet kirjailijalta eli se on täysin fiktiivinen. (Sinisalo 2004) Artikkelin toisessa osassa Sinisalo (2004) käsittelee omien teostensa perusteella, miten fantasian käyttö voisi mahdollistaa asioiden käsitteilyn uudenaikaisista näkökulmista. Hän on halunnut vapaasti tutkia ihmisen suhdetta luontoon, jolloin hän halusi käyttää ihmisiä uhkaavaa eläintä, mutta sen sijaan käytti kansanperinteen peikkoja, joka oli esimerkiksi suomalaisessa kansanperinteessä, saduissa ja uskomuksissa. Kansanperinne ja fantasia ovat melko mielenkiintoinen ominaisuus fantasiakirjallisuudessa.

Käsittelen tutkimuksessani lyhyesti kansanperinnettä osana fantasiaa. Toisaalta saksalainen folkloristi Sabine Wienker-Piepho toisessa artikkelissaan *Potter demonologia* käsittelee *Harry Potter* -kirjoissa esiintyviä elementtejä, kuten ihmissusia, yksisarvisia ja lohikäärmeitä osana kansanperinnettä. *Twilightissa* on ihmissusia kuten Quileutet-heimo. *Harry Potter* -kirjoissa esiintyvällä elementillä ”Wienkerpieph” viitataan tutusta ympäristöstä metsän halki löytyvään toiseen ulottuvuuteen siirtymiseen sekä sieltä paluuseen, yleensä rikkaampana, viisaampana ja usein myös joko avioituneena tai rakastuneena. *Twilightissa* yliluonnolliset asiat tapahtuvat realistisessa maailmassa.

Irma Hirsjärven (2009) artikkelin mukaan, ensimmäiset, suomalaiset tieteiskirjat olivat pääosin utopioita ja dystopioita, joissa kuvattiin ihanteellisia tai pelottavia tulevaisuuden maailmoja. Esimerkiksi voisi olla keksintöjä, jolloin ihmiset elävät pidempään ja he voisivat olla hologrammeja, robotteja tai vampyyreitä eli toisin sanoen ihmisistä voisi tulla kuolemattomia niin että he elävät normaalia pidempään tai tekoälyn avulla ihmisistä voidaan herättää ”robottina” eloon. Tulevaisuudessa voisi olla sotia ja väärinymmärryksistä, jolloin ihmiset voisivat *Twilightin* neljännen osan *Aamunkoin* tavoin sopia keskenään, kuten Volturit, Cullenit ja ihmissudet. He pääsivät

yhteisymmärrykseen esimerkiksi, koska he pystyivät näkemään tulevaisuuteen, että millaista olisi, jos tulisi sota. Osa heistä näki, kuka kuolee ja mitä tulee tapahtumaan. Yleensä, kun henkilö näkee kuolemansa lähestyvän, hän perääntyy, ja tässä kohtaan Volturit eivät halunneetkaan aloittaa tappelua, koska siitä seuraa oma ja läheisten kuolema. Voltureiden johtajan nähdessä tätä hän voisi perääntyä, koska ei haluaisi välttämättä itse kuolla tai omien läheisten kuolevan. Kirjoista voi oppia tulevaisuutta varten, ja niissä voisi olla kirjailijan omia ajatuksia tulevaisuudesta ja jonkinlainen tulevaisuudennäkymä.

Kirjallisuudentutkija Matti Savolaisen (1992) artikkeli ”Ulos getosta ja valtavirtaan” käsittelee Samuel R. Delaney'n miekka ja magia -fantasiaan sisältyviä yhteiskunnallisia piirteitä kuten; orjuutta, seksuaalisuutta ja niihin kuuluvaa valtaa. *Twilightissa* pyritään kertomaan siitä, että osa ihmisistä toivoo elävänsä pidempään, mutta osa ei. Osa ei halua vanheta, mutta osa arvostaa sitä, mitä itsellä ei ole ja mitä muilla on. Jotenkin *Twilightin* mukaan osa olioista ja ihmisistä katsovat toisiaan eivätkä arvosta sitä, mitä heillä on. Esimerkiksi Bellasta tuli äiti ja hänestä olisi voinut tulla monenkin lapsen äiti, mutta Rosaliesta ei tullut. Bella teki valinnan, mutta Rosaliella ei ollut valinnanvaraakaan. Rosalie ihmetteli Bellan päätöstä ja näki sen kummallisena. Bella olisi voinut rakastaa ihmistä, mutta Bella rakastui hirviöön, joka osoittautui rohkeaksi, vahvaksi, vanhanaikaiseksi ja Bellaa arvostavaksi. Hirviöllä oli viisautta ja ymmärrystä eikä teini-ikäisen hätköityä ajattelutapaa.

Melton (1999) vahvistaa vanhimpien vampyyrihahmojen olleen useissa kulttuureissa naisia, kuten kreikkalainen Lamia, malesialainen Langsuyar ja juutalainen Lilit (Lilith). Melton (1999) tulkitsee, että nämä hahmot viittaavat lapsen odotukseen, keskenmenoihin, syntymään liittyviin ongelmiin sekä näiden selittämiseen. Kolme mainittua vampyyrinaista olivat kauniita, jotka tulivat viettelemään nuoria miehiä. *Twilightin* yhtenä teemana voitaisiin pitää Rosalien lapsettomuutta ja hänen innostumisensa, kun Bella tuli raskaaksi. Rosalie tuki Bellaa, koska hän halusi, että lapsi syntyisi riippumatta siitä kuolisiko Bella vai ei. Rosalie oli todella kaunis, mutta hän kärsi siitä, että ei voinut olla tavallinen ihminen, josta voisi tulla äiti:

Rosalie katseli heidän jälkeensä ja siirtyi sitten ripeästi Emmettin viereen. Hänen kauniissa silmissään oli kiihkeä ilme, joka muuttui raivoksi, kun hän tahtomattaan vilkaisi minua. (H, 337)

Rosalie myös pelkäsi, eikä hän jaksanut aloittaa alusta uudessa paikkakunnassa opiskelun uudessa lukiossa ja uudessa yhteisössä. Hän ei jaksanut muuttaa edestakaisin jatkuvasti:

Rosalie välitti ainoastaan siitä, miten asia vaikuttaisi hänen elämäänsä. (KA, 42)

”En halua muuttaa vielä”, Rosalie valitti. ”En halua aloittaa uudestaan alusta.” (KA, 42)

Maria Ihonen (2004) artikkelissaan ”Lasten ja nuorten kerronnalliset keinot” tarkastelee lasten ja nuortenkehityksen näkökulmasta. Nuorille suunnattu fantasia käsittelee vaikeita asioita, mutta se sisältää toivoa, kuten Bellalle, hän sai lapsen ja sai viettää loppuelämänsä rakkaansa kanssa, mutta toisaalta, kun hän sai muutaman asian, hänen oli menetettävä muutama muu asia, kuten isänsä ja äitinsä läheisyyden sekä muiden kavereidensa näkemisen. Lasten fantasioissa taas halutaan opettaa ja kertoa, että jokaisen mullistavan tapahtuman jälkeen koittaa uusi päivä. Fantasiakirjallisuudessa esitetyt etsintäretki- ja aikateemat voidaan Ihosen mukaan tulkita myös sisäisiksi matkoiksi kasvuun, kehitykseen ja ulkoisten sekä sisäisten asioiden ymmärtämiseen tai tiettyjen asioiden arvostamiseen, kuten ihmisyyden arvostamiseen sekä inhimillisyyden ja oman tunnon kasvattamiseen lapsissa. Nuori lukija saattaa kokea uusia näkökulmia sekä aistimuksia lukemastaan fantasiasta ja siten tuo näitä näkemyksiä omaan elämäänsä tavalla tai toisella, kuten mielikuvitus ja ongelmienratkaisukyvyt saattavat kehittyä kehittymistään.

5.1 Hirviömyisyys ja kauhun rajatilat sekä kauhukirjallisuuden traditio

Kauhukirjallisuuden juuret ovat kansansaduissa. Osan kansansaduista voisi laskea mukaan kauhukirjallisuuteen, esimerkiksi Grimmin veljesten keräämät sadut sisältävät kauhuelementtejä. Kauhukirjallisuuden tarkoituksena on herättää lukijassa kauhun tunteita, mitä kirjan henkilöt kokevat. (Hänninen ja Latvanen 1992)

Modernin länsimaisen kauhukirjallisuuden juuret sijoittuvat 1700–1800-lukujen vaihteen englantilaisessa goottilaisessa romaanissa. Se liittyi kirjallisuuden romanttiseen suuntaukseen, joka kuvasi ihmismielen selittämätöntä ja pimeää puolta. Kauhun perusteoksena pidetään Horace Walpolen *The Castle of Otranto* (1764). Muita kauhukirjallisuutta määrittäneitä kirjailijoita ovat Mary Shelley, Bram Stoker, Edgar Allan Poe ja H. P. Lovecraft.

Tieteis-, fantasia- ja kauhukirjallisuuden rajanveto on joskus vaikeaa, koska yliluonnollisia kauhuelementtejä yhdistetään esimerkiksi tällä hetkellä suosittuihin vampyyri- ja ihmissusiromansseihin. (Hänninen ja Latvanen 1992)

Hirviöt ovat usein olentoja, jotka muodostuvat useasta eri kategoriasta (fusion); esimerkiksi vampyyrit ovat samanaikaisesti eläviä ja kuolleita, ihmisiä ja eläimiä. Tällaisessa olennessa yhdistyvät erillisinä pidetyt ominaisuudet ja kategoriat yhteen erilliseen yksilöön. Ne ovat ontologisesti tai biologisesti erillisten järjestysten yhteensulautumia; niissä yhdistyvät erilliset ja usein ristiriitaiset elementit, johtaen epäpuhtaaseen ja vastenmieliseen kokonaisuuteen. Esimerkiksi kummittelevassa talossa yhdistyvät elävän ja elottoman piirteet. (Carroll 1990: 43–45.) Hirviöt voivat olla rakenteeltaan myös kahden eri identiteetin jakamia, mutta metafysisesti yhtenäisiä jakaantumia (fission). Tällaisia olentoja ovat mm. kaksoisolennot (doppelgangers), alter egot ja ihmissudet. Esimerkiksi ihmissudessa eläin ja ihminen elävät samassa yksilössä, mutta eri aikoina. Eläin- ja ihmisidentiteetti eivät siis ole temporaalisesti yhtenäisiä, joissa ihminen muuntuu sudeksi vain tiettyinä aikoina. Ihmisen ja eläimen identiteetti eivät ole välttämättä yhteensulautuneet kuin suhteessa tilaan. Stevensonin Dr. Jekyllin ja Mr. Hyden välinen ero on toinen esimerkki temporaalisesta jakaantumisesta. Olennot voivat olla jakaantuneita myös suhteessa tilaan kaksoisolentojen kautta. Tällöin kyseessä on yksilön kloonauksen tai monistumisen useaksi itsekseksi tai yksilön puoleksi, kuten esimerkiksi Oscar Wilden romaanissa *Picture of Dorian Gray*. Tällöin eri hahmot ovat symboleja yksilön kategorisesti erillisille tai ristiriitaisille elementeille. Sekä yhteensulautuminen että jakaantuminen ovat rakenteita, joilla problematisoidaan kulttuurin biologisia ja ontologisia kategorioita ja käsitellään välillisyyden, ristiriitaisuuden ja epäpuhtauden teemoja. (Carroll 1990: 46–48.)

Dracula myös iljettää Harkeria vaikkei tämä ulkonäöltään olekaan hirviömäinen. (Carroll 1990: 49–52.) Onkin huomionarvoista, ettei hirviön tarvitse olla ruma herättääkseen kauhua ja inhoa; esim. Dracula kuvataan melko komeaksi mieheksi. Hirviön ei tarvitse myöskään olla paha; Frankensteinin olento on esimerkki hyvästä hirviöstä. (Carroll 1990: 41.) Hirviö voi olla fyysisen uhan lisäksi psykologinen, moraalinen tai yhteiskunnallinen uhka. Se voi esimerkiksi tuhota yksilön identiteetin, rikkoa vallitsevan moraalijärjestyksen tai kehittää vaihtoehdoisen yhteiskunnan. (Carroll 1990: 43.) Mäyrän mukaan hirviön tarkoitus on toimia hahmona, joka kantaa syyllisyyden kaikista pahasta. Hirviön eroa ihmisestä korostetaan usein luonnottomilla piirteillä, ja hirviö rikko luonnolliseksi koettuja kulttuurin kategorisointeja vastaan. Tällä tavoin hirviö on jollakin tavalla oikean ihmisyyden, harmonisuuden ja kauneuden, käännekuva. Hyväksyttävä erotetaan kielletystä ja vieraasta näkymättömin rajanvedoin, oli sitten kysymys sosiaalisista rooleista, seksuaalisesta käyttäytymisestä tai yhteisön rajoista. Hirviömyisyys dramatisoi rajan ylittämiseen liittyvää voimakasta kieltoa ja joissakin määrin kieltojen kykyä

stimuloida uteliaisuutta ja mielikuvitusta. (Cohen 1996: vii, 4, 13, 17; tässä: Mäyrä 1999: 45.) Frankensteinin olento ja Dracula voidaan nähdä juuri tällaisena rajojen ylittämiseen liittyvien kieltojen ruumiillistumina.

Twilight-sarjassa Edwardin hahmo heijastaa monia kulttuurisia ja ajallisia kerrostumia. Vaikka häntä kuvataan komeana ja ikääntymättömänä olentona, hänen hahmonsa on myös muovautunut ajan mukana. Tässä muovautumisessa näkyy kulttuurinen vaikutus, sillä hänen ominaisuutensa ja toimintansa ovat osa laajempaa kulttuurista narratiivia. Esimerkiksi hänen romanttinen vetovoimansa ja kyky sopeutua ihmisten maailmaan ilmentävät nykyaikaista käsitystä sankaruudesta ja ihannoidusta maskuliinisuudesta. Lisäksi hänen kasvonsa, jotka eivät vanhene ajan mukana, voivat symboloida ikuisuutta ja muutoksen jatkuvuutta, mikä resonoi monien kulttuuristen kertomusten kanssa.

Edwardin kuvaus huomioiden hänen hahmonsa symboloi monimutkaisia kulttuurisia odotuksia ja arvoja. Hänen kykynsä sopeutua ajanjaksoon, johon hän elää, osoittaa kulttuurisen joustavuuden ja muovautumisen tärkeyden. Hän ei ole staattinen hahmo, vaan pikemminkin dynaaminen toimija, jonka hahmo ja käyttäytyminen heijastavat aikansa kulttuurisia virtauksia. Tästä näkökulmasta tarkasteltuna Edward edustaa monikulttuurista kertomusta, joka muokkautuu ja kehittyy ajan ja ympäristön mukana.

Samalla vaikka Edward heijastaakin monia nykyaikaisia arvoja ja odotuksia, hänen hahmonsa sisältää myös vanhanaikaisempia ajatuksia, jotka haastavat modernin kulttuurin normeja. Eriytisesti hänen käsityksensä seksuaalisuudesta osoittaa tämän, sillä hän kieltäytyy *Twilight* –romaaneissa harjoittamasta seksiä ennen avioliittoa. Tämä asettaa hänet kontrastiin nykyajan yleisten asenteiden kanssa, jotka suhtautuvat seksuaalisuuteen avoimemmin ja joustavammin. Tämä piirre hänen hahmossaan tarjoaa mielenkiintoisen näkökulman siihen, kuinka perinteiset ja modernit kulttuuriset arvot voivat risteillä ja vaikuttaa hahmoon, ja kuinka hahmo voi toimia kulttuurisena peilinä yhteiskunnan moninaisille arvoille ja odotuksille.

Edward piti hänen vanhoista arvoistaan ja perinteistään. Välillä kuinka paljon toinen osapuoli yrittääkin suhtautua modernisoituun yhteiskuntaan niin on vaikeaa sulautua tai kotoutua tiettyihin uusiin kulttuurillisiin piirteisiin. *Twilightin* mukaan joistakin vanhoista kulttuurillisista perinteistä on vaikeaa päästä eroon ja siten joitakin uusia normeja on vaikea hyväksyä.

Twilightissa pyrittiin kertomaan, että ennen aikaan maskuliinisuutta verrattiin älykkyyteen, komeuteen, herrasmiehekkyuteen, mustasukkaisuuteen sekä lojaaliseen rakkauteen. *Twilight - Epäilyksessä* Jacob –ihmissusi ja Bella suutelivat, mutta Bella kertoi Jacobille rakastavansa Edwardia. Edward ei voinut tappaa Jacobia, vaikka hän oli mustasukkainen, koska hän ymmärsi, että Jacob oli enemmän ihminen, vahva, lämmin ja Bellalle turvallisempi. Edward ei ollut yhtään itsekäs, joten häntä ei voinut hirviön kategoriaan asettaa. Pikemminkin hänet voisi asettaa herrasmieheksi, pelastajaksi tai aikansa sankariksi. Edward mietti rakastaan enemmän kuin itseään ja imi itseensä sen surun. Hän oppi rakkauden kautta tuntemaan ja olemaan inhimillinen.

Edwardin kyvyttömyys tappaa Jacobia *Twilight*-sarjassa avaa merkittävän näkökulman hänen hahmonsä moniulotteisuuteen, eettisyyteen ja kulttuurillisiin merkityksiin. Vaikka Edward kokee mustasukkaisuutta Jacobin läheisyydestä hänen rakkaaseensa, Bellaan, hän kuitenkin pidättäytyy väkivallasta ymmärtäen Jacobin inhimilliset piirteet. Tämä osoittaa Edwardin moraalista hienotunteisuutta ja kykyä ymmärtää toisen olemusta syvemmin. Hänen toimintansa ei heijasta itsekkyyttä tai hirviömäisyyttä, vaan pikemminkin hän ilmentää herrasmiehen, pelastajan tai sankarin piirteitä.

Edwardin ajattelu korostaa hänen kykyään asettaa rakastettunsa hyvinvointi oman etunsa edelle. Hän ottaa vastaan surun ja kärsimyksen, joka liittyy Bellaan, ilman että ajattelee omaa hyvinvointiaan. Tämä osoittaa hänen kykynsä pyyteettömään rakkauteen ja uhrautumiseen. Lisäksi Edwardin hahmon kehitys kuvaa rakkauden voimaa, joka muuttaa hänet inhimillisemmäksi, tunteilevemmäksi ja realistisemmäksi olennoiksi. Tässä kehityksessä näkyy myös eletyn ajan vaikutus, joka auttaa häntä ymmärtämään ja hyväksymään inhimilliset tunteet ja kärsimykset.

On huomionarvoista, että Edwardin rakkaus ei ilmene itsepäisyytenä, narsismina tai omistushaluisuutena, vaan pikemminkin hän pyrkii tukemaan ja suojelemaan rakkaitaan ilman omistamisen tai hallinnan tavoittelua. Tämä asettaa hänet vastakohtaan perinteisen vampyyrihahmon stereotypian kanssa, joka usein kuvataan itsekkäänä ja omistushaluisena olentona. Edwardin hahmo tarjoaa siis tärkeän vastapainon perinteisille käsityksille vampyyreistä, korostaen kompleksista ja inhimillistä luonnetta, joka voi kehittyä rakkauden ja hyväksynnän kautta.

5.2 2000-luvun vampyyri

Twilightissa tultiin vampyyriksi, jos oltiin kuolemaisillaan, jolloin vampyyrin puremasta saatu myrkky herättää ihmisen vampyyrinä jälleen eloon. *Twilightissa* vampyyrin purema riippuen tilanteesta muuttaa ihmisen vampyyriksi. Purema aiheuttaa tuskaa ja siihen voi menehtyä. Felix Oinas (1998) tutki vampyyriperinnettä ja esitti toisen näkökulman: vampyyreiksi uskottiin muuttuvan erilaisia henkilöitä, kuten noidat, velhot, ihmissudet, kirkosta erotetut tai kiroukseen joutuneet, sekä luonnottomasti kuolleet, kuten itsemurhan tehneet ja juopot. Toisaalta uskottiin myös, että jotkut henkilöt syntyivät vampyyreiksi jo syntymänsä perusteella, kuten noidan tai ihmissuden jälkeläiset, vauvat erikoisilla fyysisillä piirteillä tai jouluaattona syntyneet lapset Kreikassa. Vainajista saattoi myös tulla vampyyreita, jos hautausseremoniat olivat puutteelliset. (Oinas 1998)

Bella tuskastui vampyyrin puremasta ja tunsu poltetta. Edward voitti itsensä ja pelasti Bellan. Hänestä tuli itsevarmempi, koska pystyi kontrolloimaan itseään ja imeä janoamastaan Bellan verestä vampyyrimyrkyn pois, satuttamatta Bellaa:

Huokaisin tyytyväisenä. Liekit olivat poissa ja muut kivut turtuneet uneliaisuuteen, joka tihkui jokaisesta huokosestani. (H, 383)

Tosiaan uskottiin vampyyrin heränneen haudastaan eri asennossa, kiusanneen ihmisiä ja levittäneen sairauksia, mutta *Twilightissa* kyse oli Culleneista, jotka asustelivat ihmisten keskellä, mutta eivät vahingoittaneet ketään. Culleneiden isä ja perustaja Carlisle oli lääkäri, joka auttoi ja hoiti ihmisiä. Osa Voltureista ja muista vampyyreista saattoivat tappaa:

Carlisle astui lähemmäksi häntä ja tunnusteli varovasi sormillaan päänahkansa, kunnes löysi hiusten alta kuhmun. ...Olin nähnyt Charlislen hoitavan ihmisiä lukemattomat ker-
rat. (KA, 76)

Auerbachin (1995) mukaan psyykkiset vampyyrit voivat nauttia monenlaisista asioista, kuten energiasta, emotionaalisesta anteliaisuudesta, lahjakkuudesta ja jopa ihmisten käyttämästä ajasta. Melton (1999) huomauttaa, että osa nykyisistä vampyyreista juo verta, mutta hankkii sen muilla keinoin kuin imemällä sitä suoraan elävistä olennoista. *Twilightissa* Culleneiden perhe on vegaaninen, jolloin ne juovat vain eläinten verta eivätkä imeä ihmisten verta. Tämä ajatus on itsessään herättänyt kysymyksiä siitä, että onko tämä moraalisesti oikein nimetä itseään

vegaaniseksi, vaikka juo eläinten verta. Ihmisille eläin merkitsee lihansyöntiä, mutta vampyyrille kasvissyöntiä, koska vampyyri ei ole tavallinen ihminen. Voidaan siten olettaa, että vampyyri on toisen verestä loinen, koska hän myös tarvitsee ravintoa. (Melton 1999; Auerbach 1995)

Vampyyrin alkuperä on perusteltu kahdella tavalla: 1) myyttisellä, yliluonnollisella voimalla, usein yhdistettynä kristinuskon maailmankuvaan, ja 2) tieteellisesti. Vanhemmissa kauhuelokuvissa yleensä korostetaan ensimmäistä näkökulmaa, jossa vampyyriksi muuttuminen liittyy usein esimerkiksi Jumalan kieltämiseen, kostovalaan tai kiroukseen. Esimerkkinä mainittu Bram Stokerin *Dracula* edustaa tätä vanhempaa näkökulmaa, missä vampyyri taistelee kristinuskon puolesta. (Melton 1999; Auerbach 1995) Uudemmissa, lähinnä tieteis- eli spekulatiiviseksi fiktioksi luokiteltavissa elokuvissa, ei enää käytetä yliluonnollista selitystä. Meltonin (1999) mukaan elokuvayleisö vaati vampyyrille maallisempaa alkuperää. Siksi spekulatiivisessa fiktiossa vampyyrin alkuperä perustellaan joko sillä, että vampyyri on vieras laji tai sillä, että vampirismi on sairaus.

Draculan voimat ovat moninaiset: hän elää ikuisesti, voi nuorentua, omistaa vahvan voiman ja kykenee muuttamaan muotoaan eri eläimiksi ja jopa sumuksi. Hän hallitsee myös sääilmiöitä ja eläimiä, pystyy hypnotisoimaan ihmisiä, muuttamaan uhrejaan vampyyreiksi ja käyttämään nekromantiaa. (Biederman 2002, 199, Väisänen 2011, 91, 92. 22, Melton 1999, 508, 737–741, Dawidziak 2008, 72). Hänen heikkouksiinsa kuuluvat voimien lakkaaminen aamunkoitteessa ja vaikutusvaltaa vähentävä päivänvalo, mutta se ei ole tappavaa, kuten esimerkiksi *Twilightin* Cullenit. *Twilightissa* vampyyrit pysyvät poissa Auringon paisteesta, koska se saa heidän ihonsa kimaltelemaan, siten ihmiset voisivat arvata, että nämä eivät ole ihmisiä. *Twilight*-elokuvissa vampyyrit kestävät auringonvaloa, mutta välttävät esiintymästä ihmisille auringonvalossa, koska ihmiset tunnistaisivat heidät toisenlaisiksi olennoiksi auringonvalossa timantinkimmeltävästä ihostaan. Melton (1999) tuo esille myös sen, että vanhemmilla vampyyreilla oli arkkuja, joissa he suojelivat itseään auringonvalosta. (Melton 1999, 125–126, 283–284.)

Uskottiin, että vampyyrit joivat verta ihmisistä ja eläimistä, kiusasivat ihmisiä ja aiheuttivat sairauksia. Niiden tappamiseen kehitettiin erilaisia menetelmiä, kuten ruumiin seivästäminen puuvaarnalla, pään irti leikkaaminen, ruumiin polttaminen ja jäännösten upottaminen veteen. *Twilightissa*, kun tapettiin vampyyreita, heistä irrotettiin pää ja poltettiin ruumis. Lisäksi

vampyyreita kuvattiin nopeiksi, jääkylmiksi ja kivenkoviksi olennoiksi, joiden silmien väri muuttui näläntunteen mukana kultaisesta mustaksi.

Harto Hänninen ja Marko Latvanen (1996) kertovat, että vampyyrit olivat aluekohtaista suullista perinnettä, joka säilyi 1700-luvulle saakka. Valistuksen aikana heräsi tieteellinen kiinnostus kansanperinteitä kohtaan, ja tavoitteena oli korjata taikauskoisia käsityksiä selittämällä ilmiöitä tieteellisesti. Romantiikan aikakaudella saksalaistutkijoiden aineistot innoittivat goottilaisen kauhukirjallisuuden kehitystä 1700–1800-lukujen vaihteessa. (Frayling 1992, 25–26; Hänninen & Latvanen 1996) Pekka Kilpinen (2000) on tutkinut vampyyrien esiintymistä 1700-luvun asiakirjoissa teoksessaan *Eläviä kuolleita: Vampyyrit 1700-luvun asiakirjoissa*. Kansanperinteen ja sen syntyajan määrittäminen voi olla haastavaa, koska sen tekijät ovat anonyymejä ja se perustuu suulliseen perinteeseen. Tieteellinen kerääminen ja tutkiminen alkoivat vasta 1700-luvulla. (Leppälahti 2011, 12–19; Barber 1998, 18, 72–73, 167–168)

Christopher Frayling on huomannut, että 1800-luvun vampyyrikirjallisuudessa esiintyy neljä vampyyrin stereotyyppiä: 1) saatanallinen lordi, 2) kohtalokas nainen, 3) näkymätön voima ja 4) kansanperinteen vampyyri (Melton 1999, xii, 41; Gelder 1994; Auerbach 1995, 101–113). Vampyyri on ulkoisesta olemuksestaan ihmismuotoinen. Hän on ollut yleensä ihminen ennen muuttumistaan vampyyriksi. Siksi vampyyri muistuttaa ulkoiselta olemukseltaan ihmistä, etenkin pimeässä tai hämärässä valaistuksessa. Vampyyri eroaa ihmisestä joidenkin tunnistettavien fyysisten piirteiden perusteella. Kuvailen seuraavaksi näitä sen olemukseen liitettyjä piirteitä. Vampyyrin tunnistettavin ulkonäköön liittyvä piirre on sen terävät kulma- tai etuhampaat. Nämä ovat vampyyrin mukana oleva salainen ase, jolla tämä intiimille etäisyydelle päästyään puree uhriaan imeäkseen tästä verta. Tämä johtunee muun muassa kolmesta syystä 1) vampyyrin epäkuolleesta olemuksesta, 2) auringonvalon puutteesta ja 3) siitä että tämä ei ole saanut hetkeen verta ravinnokseen. Vampyyrin iho on viileä silloin, kun tämä ei ole äskettäin saanut lämmintä verta juodakseen. Ruumiinlämpö on siis peräisin uhrien lämpimästä verestä.

Twilightissa kuvailtiin vampyyrin ruumiinlämmön olleen jääkylmä eikä se lämpyä lainkaan edes verta juomalla. Tosiaan kylläisenä oleminen takaa hyvän itsekontrollonin esimerkiksi Cullenilla. Vampyyrin silmien ihmisestä poikkeava väri paljastaa, että kysymyksessä ei ole ihminen. Silmät kuvastavat myös olennon tunne- ja verentarpeen tilaa. Silmien väri voi olla tai muuttua ainakin hetkellisesti normaaleista ihmissilmän väreistä joksikin muuksi, helposti erottuvaksi väriksi, kuten punaiseksi, kellertäväksi tai mustaksi. Tulkitseen niin, että tässä yhteydessä punainen

väri viittaa vereen, elinvoimaisuuteen ja intohimoon, kellertävä muistuttaa petoeläimen silmää ja musta puolestaan kuvastaa olennon mystisyyttä tai ”pahuutta”. *Twilightissa* Edwardin silmienväri muuttui sen mukaan, oliko hänellä nälkä vai oliko hän tyyni tai ei.

Bella: Olin ehtinyt panna merkille, että Edwardilla oli mustat silmät – sysimustat. (H, 27)

Bella: Edwardia tutkailin kaikkein tarkemmin. Tulin siihen tulokseen, ettei hänen ihonsa ollut enää niin kalpea – ehkä lumisota oli tuonut vähän punaa poskiin - eivätkä silmäanaluset enää niin tummat. Mutta jokin muukin oli muuttunut. Minä tuijotin häntä mietteissäni ja yritin keksiä, mitä se mahtoi olla. (H, 42)

Bella: Samalla huomasin, miksi hänen kasvonsa näyttivät hieman erilaisilta kuin ennen. (H, 46)

Bella: “Oletko sinä hankkinut piilolinssit?” minä täräytin tahdottomasti. (H, 46)

Edward: “En.” (H, 46)

Bella: “Ai, minä mumisin. Minusta sinun silmäsi näyttivät jotenkin erilaisilta.”

Hän kohautti olkapäitään ja käänsi katseensa pois. Minä olin kuitenkin varma, että hänen silmänsä olivat toisenlaiset kuin ennen. Muistin elävästi niiden mustan himmeän värin, kun hän oli tuijottanut minut uhkaavasti – väri oli ollut huikeassa ristiriidassa vaalean ihon ja punaruskean tukan kanssa. Tänään hänen silmissään oli aivan toinen väri: merkillinen okranruskea sävy, tummempi kuin toffeenuskea, mutta yhtä kullankarvainen. (H, 46)

Bella: Häkellyin hänen tumman kullanuskeista silmistään ja vastasin miettimättä. (H, 48)

Bella: Hän katsoi minua silmiin, ja minä näin hänen silmänsä olivat hyvin vaaleat, vaaleammat kuin koskaan, kullanuskeaa toffeeta. (H, 148)

On subjektiivista, pidetäänkö jotakin vampyyria puoleensavetävänä. Usein tekstissä heidän vihätyvoimansa ilmenee siitä, miten muut hahmot reagoivat heihin tai miten heistä puhutaan. Ajatellaan, että vetovoimainen ulkonäkö ja seksuaalinen vetovoima auttavat vampyyreitä houkuttelemaan ja viettelemään ihmisiä. Tällaista vampyyria voi olla vaikea vastustaa. Esimerkiksi *Twilightissa* Edward Cullen kertoo Bellalle: "Olen maailman vaarallisin saalistaja. Kaikki minussa houkuttelee sinua. Ääneni, kasvoni, jopa tuoksuni." (Houkutus, takakansi)

Draculan suomenkielisessä versiossa Jarkko Laine on kääntänyt kohdan: "Veri on sielu!" Myöhemmin Renfield viittaa Raamattuun ja virke on käännetty "Sillä veri on elämä." (Stoker 2001, 167) Vampyyri voi korvata ihmisveren myös eläimen verellä, kuten *Twilightissa*.

Joillain vasta muuttuneilla vampyyreillä saattaa olla vähän tietoisuutta itsestään, ja ne toimivat pääasiassa vaistojensa ja viettiensä varassa, kuten *Twilightissa*. *Epäilyksessä* Victorian joukkoon kuuluvat vampyyrit ilmentävät tätä epävarmuutta. Jos olento selviää hengissä ensimmäisistä kriittisistä päivistä, sen tietoisuus itsestään alkaa lisääntyä ja sillä on mahdollisuus kehittyä pelkästä vaisto- ja viettiolennotta älykkäämmäksi ja viekkaammaksi olennoiksi. (Melton 1999, 317, 318; Taylor 2015 45.) Vampyyrin tietoisuus on laajempi kuin ihmisellä, mikä voi ilmetä siten, että jotkut vampyyrit pystyvät olemaan tietoisia siitä, mitä toinen elävä olento ajattelee eli toisin sanoen "lukemaan ajatuksia". Esimerkiksi Edward pystyy "lukemaan ajatuksia". Kyky mahdollistaa sen, että vampyyri voi tietää ihmisistä henkilökohtaisia asioita ja esimerkiksi ennakoida heidän toimintaansa saalistaessaan tai viettellessään ihmisiä tai taistellessaan heitä vastaan. Toisaalta Edward ei pystynyt lukemaan Bellan ajatuksia alkuun ja myös piti häntä kömpelönä, joten hänellä oli kova halu suojella tätä. Lopuksi Bellan muutettua vampyyriksi selviää, että Bellalla on luonnollinen kyky ja kilpi suojella sillä rakkaitaan ja vain hän voi kontrolloida sitä kilpeä ja kuka pääsee lukemaan hänen ajatuksiaan. Bella oli perinyt tämän isältään Charlielta, jonka ajatuksia Edward pääsi heikosti lukemaan, ne eivät olleet selvät.

Keskiyön auringon -kirjassa, joka on *Twilight* -kirjasarjan viides osa, joka on Edwardin näkökulmasta, esittää Bellan isän eli Charlien ajatuksia ja niiden lukemista seuraavasti. Samalla huomaa kuinka Bella on Edwardin mielessä läsnä koko ajan:

Löysin Charlien mielen tutulta paikalta. Hän istui sohvalla edessään pimeä televisio. Hänen ajatuksensa olivat täysin äänettömät, kuin hänen mielensä olisi turtunut. Irvistin ja olin hyvilläni siitä, ettei Bella joutunut näkemään sitä. (KA, 565)

Twilightissa vampyyreillä voi olla vaihtelevasti joitakin yksilöllisiä paranormaaleja psyykkisiä erikoiskykyjä. *Twilightin* maailmassa kullakin ihmisellä on kykyjä, jotka vahvistuvat yksilön muuttuessa vampyyriksi. Esimerkiksi Edward voi ”lukea” ihmisten ajatuksia, Edwardin sisarukset: Alice näkee mahdollisen tulevaisuuden ja Jasper voi manipuloida toisten tunteita. Sitä vastoin spekulatiivisessa fiktiossa vampyyrillä ei välttämättä ole lainkaan paranormaaleja, henkisiä voimia tai kykyjä johtuen siitä, että niissä maailmankuva on materialistinen ja enemmän tieteellinen kuin yliluonnollisessa vampyyriä esittävässä fiktiossa. Olento voi toki spekulatiivisessa fiktiossa manipuloida tai hallita muita, mutta yliluonnollisten voimien sijasta asia voidaan selittää luonnollisesti esimerkiksi siten, että yksilö on älykäs, karismaattinen, vaikutusvaltainen tai muita voimakkaampi. (Melton 1999, 356–357)

Edward: ”Päinvastoin, minusta sinua on hyvin vaikea lukea.” Kuulosti, että hän oli toisissaan, vaikka hän oli arvannut oikein tunteeni vain muutamasta lauseesta. (H, 49)

Tässä Edward paljasti Bellalle lukevansa ajatuksia, kun Bella teki jo arvauksia ja osui melko oikeaan.

Edward: ”Minä kuulin mitä he ajattelivat”, hän murahti, ja hänen ylähuulensa kohosi hieman paljastaen hampaat. (H, 153)

Twilightissa olennot muodostavat perhettä muistuttavia yhteisöjä, joissa vampyyrit voivat myös liittyä suurempiin klaaneihin, kuten Volturit, jotka elävät yhdessä yhteisössään ja omaavat omat kulttuuriset piirteensä keskenään.

Twilightissa Edward rakastuu Bellaan, jonka ajatuksia hän ei kykene lukemaan, ja jonka veri on erityisen houkuttelevaa. Heidän suhteensa esitetään usein kohtalonomaisena rakkautena, joka voi perustua menneisyyden muistoihin tai reinkarnaatioon. Elokuviissa Edward on Bellan romanttinen rakastaja ja myöhemmin aviopuoliso, mutta hänen vampyyriolentonsa aiheuttaa aluksi epäröintiä ja vaikeuksia suhteen vakiintumisessa. Edward pelkää asettavansa Bellan varaan vampyyri- ja ihmissuhteensa ristiriidan vuoksi, sekä oman voimansa hallitsemattoman verenhimon tai kiihkon takia. (Hänninen & Latvanen 1996, 58–62; Taylor 2009, 12.)

6 Moraali ja etiikka – vampyyri hirviönä ja pelastajana

Vampyyrin moraalien määrittäminen kirjallisuudessa on suhteessa ihmisen tulkintaan vampyyrin toiminnasta ja fiktiivisestä maailmasta. Yleensä olennon moraalit arvioidaan ihmisen eikä vampyyrin näkökulmasta, vaikka vampyyri ei olekaan ihminen. Yliluonnollisen ja kristinuskosta perustelunsa hakevan vampyyrin moraalittomuuden lähtökohdat eroavat usein spekulatiivisen fiktion esittämistä. Aiemmin ilmenneen yliluonnollisen vampyyrin moraalittomuus johtui sen sieluttomasta olemuksesta, mikä viittaa sielun ja moraalien väliseen kiinteään yhteyteen. (Melton 1999, 751.) Joissakin teksteissä vampyyri on kironnut Jumalan ja/tai tehnyt Saatanan tai jonkin muun pahaan edustavan yliluonnollisen entiteetin kanssa sopimuksen, jonka seurauksena se on muuttunut vampyyriksi, kuten *A Korean Odysseyssa*. Lisäksi olennon moraalittomuus liittyy sen toimintaan, joka jossain määrin pilkkaa kristinuskkoa.

Eettisesti ajattelevia ja moraalisesti toimivia vampyyreitä on esitetty myös *Twilight*-sarjassa. Niissä vampyyri Edward ja hänen Cullen-niminen vampyyriperheensä pidättäytyy eettisistä syistä ihmisveren juonnista ja ravitsee itseään sen sijaan eläinten verellä. Tämä pidättäytyminen ei ole helppoa, sillä juonen mukaan eläimen veri ei tyydytä vampyyrin nälkää täysin. Edward vertaa eläimen verellä elämistään, että se on kuin ihminen yrittäisi elää pelkällä tofulla. Hän kutsuu itseään ja kaltaisiaan eläimen verellä eläviä vampyyreitä ”kasvissyöjiksi” erotuksena ihmisverta juovista vampyyreistä. Osa perheenjäsenistä on joskus aiemmin ravinnut itseään ihmisverellä, mutta vieroittanut itsensä siitä. Silti houkutus juoda ihmisverta on suuri.

Twilightissa ”kasvissyöntiä” pidetään moraalisena ja ”lihansyöntiä” moraalittomana toimintana. Kyse ei ole pelkästään siitä, miten moraalisesti toimitaan ihmisverta hankittaessa, vaan siitä, että koko ihmisveren juonti on moraalitonta. Lääkärinä toimiva Carlisle Cullen voisi hankkia perheelle ihmisverta esimerkiksi vapaaehtoisilta verenluovuttajilta, mutta hän ei jostain syystä tee niin. Voidaan ajatella niin, että koko ajatus ihmisveren juonnista on perheen mielestä moraalitonta, tai sitten veri on ravitsevaa ainoastaan silloin, kun ihminen menettää henkensä, täten toiminnan moraalittomuus perustuu ihmisen tappamiseen. *Twilight – Houkutuksessa* käy ilmi, että vampyyrin saadessa ihmisverta, sitä on vaikeaa lopettaa, joten tätä toimintaa esimerkiksi Cullenien perhe pelkäsi. He eivät halua juoda ihmisen verta, jolloin lopettaminen saattaa olla vaikeaa ja ihmisen on mahdollista kuolla verenhukkaan. Tämä voi osaltaan selittää sitä, miksi ”kasvissyöjät” pidättäytyvät ihmisveren juonnista kokonaan. He eivät halua ottaa sitä riskiä, että

tappaisivat vahingossa ihmisen. *Twilightissa* Culleneiden perhe voisi sopia tarinan sankariksi, mutta se on silti kriittisesti tarkasteltuna moraaliltaan kyseenalainen.

Edward kertoo *Twilight – Houkutusessa* ja *Aamunkoissa* Bellalle katuvansa tekemiään murhia. Bella suhtautuu ymmärtäväisesti Edwardin aikaisempiin murhiin, jotka perustuvat uhrien olleen rangaistuksen arvoisia ihmisiä ja olivat tehneet elämässään paha. Hän oli lukenut uhrien ajatukset, joiden perusteella hän murhasi heidät ennen kuin nämä ehtivät toteuttaa ajattelemiaan pahoja tekojaan. Teot ovat mahdollisesti raiskauksia, murhia ja ruumiin häpäisyä. Bellasta Edwardin harjoittamassa rikosten ennaltaehkäisevässä toiminnassa ei ole mitään väärää, vaan se on *Twilightin* tarinassa hyväksyttävä teko, mutta missä määrin se olisi hyväksyttävä teko? Kriittisesti tarkasteltuna Edward olisi voinut estää rikokset laillisin keinoin, mutta hän käytti teko-syytään lyödäkseen kahta karpästä yhdellä iskulla; sekä rankaisemaan tai ennaltaehkäisemään ihmisiä tekoineen, että juomaan verta ja tyydyttämään sillä nälkäänsä. Toisaalta voidaan ajatella, että paha ihminen ei välttämättä muutu pelkästään siksi, vaikka hän olisi vankilassa. Lisäksi rikosten ennaltaehkäiseminen vampyyrin toteuttamalla kuolemanrangaistuksella perustuu lo-giikkaan, että pelkkäkin ajatus on teko.

Tämänkaltaisen oikeuskäsityksen taustalla on Hammurabin laki, jota Edward tulkitsee ja sovel-taa ennaltaehkäisevästi. Tämä ei ota huomioon ihmisten pahoja tekoja ja niistä poisjättäytymisen. Tämänkaltaisilla aiheilla saatetaan hakea hyväksyntää tietynlaisten ihmisten kuolemanran-gaistuksille, jolloin ei riitä moraalista ja etiikasta puhuminen vaan tarvitaan lisäksi lakia mu-kaan. Siten ihminen voi kuvitella tekevänsä jonkin teon, mutta muuttaa mielensä viime hetkellä ennen aiottua tekoaan. Voidaan kysyä, haetaanko tämänkaltaisilla teoksilla hyväksyntää kuole-manrangaistuksille. Spekulaatiivisessa fiktiossa aiemmin esitettyä ajatusta sielun menettämi-sestä ja siihen liittyvästä moraalittomuudesta ei yleensä esiinny, koska genren maailmankuva on enemmän tieteellinen ja maallinen kuin uskonnollinen. Silti olento antaa itselleen ”ylem-pään” lajiin kuulumisensa perusteella moraalisen oikeutuksen käyttää hyväkseen ja tappaa ih-misiä, vaikka se olisi realistisesti väärin. Se mikä realistisesti on väärin saattaa olla fantasiamaailmassa täysin oikein. Tätä voidaan verrata eri kulttuureihin. Joissakin kulttuureissa hyväk-sytään asioita, mitä toisissa ei hyväksytä. Joskus spekulaatiivisessa fiktiossa on esitetty näkö-kulma, jonka mukaan vampyyri ei oikeastaan tapa ihmisiä vaan muuttaa heidät toisenlaisiksi, lajiltaan paremmaksi olennoiksi.

Ihmisten näkökulmasta vampyyrin toiminta, erityisesti ihmisten hyväksikäyttö ja tappaminen, on moraalitonta, varsinkin kun vampyyri voisi korvata ihmisveren muulla aineella, mutta valitsee silti tappamisen. Tämä viittaa itsekeskeiseen hedonismiin ja joskus jopa sadismiin. Samalla tavalla kuin ihmisiä, myös vampyyreitä vastaan taistelevat vampyyrintappajat käyttävät "ylimmän" lajin ja vahvemman oikeutta. Heidän toimintansa näytetään yleensä moraalisesti oikeutettuna. Vampyyrintappajat harvoin kyseenalaistavat omaa toimintaansa tai pohtivat sen moraalista oikeutusta, sillä heidän maailmankuvansa on yleensä yliluonnollinen ja uskonnollinen, usein kristinuskon mukainen. Tähän maailmankuvaan kuuluu usko Jumalaan ja Kristukseen sekä selkeä jakolinja hyvän ja pahan välillä, mikä vähentää tarvetta kriittiselle arvioinnille. (Bernet & Trillo 1993, 26–30, 76) Tosiaan populaarikulttuuriin viitattuna, kuten suosittu televisiosarja *Buffy vampyyrintappaja* (*Buffy the Vampire Slayer*) on *Twilightin* Culleneiden vastakohta, koska he eivät tapa ihmisiä vaan yrittävät auttaa ja kotiuttaa ihmisten sekaan.

7 Yhteenveto ja pohdintaosio

Tutkimuksessani ilmenee, kuinka hirviöstä tulee pelastaja. Pelastaja ja sankari täydentävät toisiaan, kummallakin on sama tehtävä. Yleensä juonen sisällä pelastaja ilmestyy jossakin kohtaan ja voittaa pahan, mutta *Twilight – Houkutus* -romaanissa vegaanisesta vampyyristä (Edward), joka on sisältään hirviö, ja joka on ollut paha, oli menettämässä itsekontrolliaan pitkästä ajasta ihmistytön (Bellan) takia. Kohtaaminen herättää Edwardissa syvän sisäisen ristiriidan ja avaa tien uusille moraalisisille pohdinnoille. Tässä yhteydessä voimme tarkastella myös ekologisia teemoja ja luonnon vapauttamista lihansyöjien valtapiiristä kohti vegaanisista yksilöitä, kuten vegaanisista hirviöitä ja ihmisiä. Näkökulma avaa mahdollisuuden syvällisempään tarkasteluun posthumanistisesta näkökulmasta. Lähestyessämme vegaanista hirviötä *Twilight – Houkutus* -romaanissa näemme esimerkin yksilöstä, joka pyrkii irrottautumaan perinteisistä hirviömielikuvista ja sovittamaan oman luontonsa ekologisesti kestävämpään elämäntapaan. Tämä kuvastaa siirtymistä kohti posthumanistista ajattelua, jossa luontoa ja elämää tarkastellaan monimuotoisemmin ja eettisemmin, ja jossa yksilön identiteetti ja toiminta eivät ole sidoksissa perinteisiin inhimillisiin tai hirviömäisiin rooleihin.

Veren imemisen harkittua ja vähäistä käyttöä hirviön elämisen näkökulmasta voidaan havaita inhimillisenä ajatuksena, kun tarkastelemme sitä ekologisesti ja eettisesti näkökulmasta. Tässä kontekstissa veren imeminen ei aiheuta eläinten tai ihmisten kuolemaa, mikä ilmentää huolenpitoa ympäristöstä ja muiden elämästä. Voimme vertailla tätä tilannetta verensiirtoon onnettomuustilanteessa, jossa ihmisiltä otettua verta käytetään pelastamaan ihmishenkiä. Tämä näkökulma korostaa veren säästämisen eettistä perustelua lääketieteellisessä kontekstissa, mikä osoittaa, että toiminta, joka voi pelastaa ihmishenkiä, on moraalisesti hyväksyttävää. On myös erilaisia kasvissyöjiä ja vegaanisista, jotka saattavat pidättäytyä eläinkunnan lihan syönnistä, mutta syövät kananmunia, erilaisia juustoja tai juovat lehmän maitoa. Tämä ajatus on yhtä ristiriitainen kuin Edwardin vegaanisuus, jota hän vertasi eläinten vereen. Miksi hyväksymme ainoastaan ihmisarvomme, muttemme toisten hahmojen tai olioiden arvoja ja kohtelee niitä yhtä avoimesti, kohteliaasti ja ymmärtäväisesti? Missä kohtaan ja mikä on oikein ja väärin? Tälle kysymykselle en löytänyt oikeaa vastausta, koska kuten kulttuurieroja on, niin myös ihmismielen eroja löytyy valtavasti.

Toisenlaista eettistä ulottuvuutta voi harkita tässä tilanteessa. Voiko olla oikein luokitella tietty hahmo, joka ei ole ihminen, hirviöksi, vaikka hän pyrkii elämään ilman muiden olentojen

vahingoittamista? Tämä herättää kysymyksen siitä, onko hirviöksi nimeäminen pelkästään objektiivinen kuvaus vai onko siinä piilevä rasismi. Termin "hirviö" käyttö voi sisältää implikaatioita, jotka kyseenalaistavat tietyn olennon ihmisyyden tai arvon, vaikka kyseinen olento osoittaisi inhimillisiä piirteitä ja pyrkisi eettiseen elämään. Tämä näkökulma tuo esiin kriittisen kysymyksen siitä, miten käytetyt sanavalinnat ja terminologia voivat vaikuttaa kulttuuriin ja sosiaaliseen hierarkiaan sekä asenteisiin "toiseutta" kohtaan. Se nostaa esiin tarpeen tarkastella kielenkäytön syvempiä vaikutuksia ja kulttuurisia konteksteja, jotka vaikuttavat siihen, miten tiettyjä ryhmiä kuvataan ja ymmärretään kirjallisuudessa ja muissa taiteenmuodoissa.

Nuoret hahmot esittävät muita käsityksiä asioista kuin aikuiset. Aikuisten ja nuorten arvot ovat erilaisia riippuen hahmosta, ajantyylistä ja siitä, mitä tavoitellaan henkilöihahmon sanovan. Nykynuoret fantasiahahmoissaan saattavat kapinoida nykyisiä hallintoja vastaan ja löytää ratkaisuja ja näin korjataan sukupolvien aiheuttamia vahinkoja. (Taylor 2015, 32–44.)

Olen tutkinut tässä tutkimuksessa sankarillisuutta ja pelastajuutta moninäkökulmaisesti ja eri tieteellisten lähteiden sekä artikkeleiden kautta. Olen käyttänyt *Twilight*-sarjan romaanikirjoja ja tutkinut niitä. Tutkimusaineiston perusteella voidaan todeta, että vampyyrien representatiot ovat muuttuneet ja monipuolistuneet ajan ja kulttuurin muutosten myötä. Kansanperinteen vaikutus vampyyreiden kuvaamiseen ei rajoitu pelkästään kirjallisuuteen ja elokuvaan. Sekä kirjallisuudessa että elokuvissa vampyyrit usein kuvataan poikkeavina yksilöinä, jotka muuttuvat tavalla tai toisella. Kirjallisuudessa vampyyrin henkistä puolta on voitu kuvailla syvällisemmin kuin elokuvissa. Fiktiivisessä maailmassa ei tarvitse rajoittua reaalityodellisuuden rajoitteisiin. Vaikka vampyyrin idea sisältää kulttuurisia vaatimuksia, sen ydinkonsepti säilyy samana, vaikka sen osia voidaan muuttaa tai jättää pois. (Nietzsche 2011, 7–10, 35, 36.)

Syvällisemmin ajateltuna vampyyrin heikkoudet ovat usein niin vakavia, että ihmisen ei kannattaisi muuttua vampyyriksi. Vampyyrin pitää luopua yleensä monista ihmisille mahdollisista asioista, kuten ihmiselämästä, kuolevaisista läheisistään ja ystävistään, yhteisöstä sekä aurin-
gonvalosta. Yliluonnollisen vampyyrin pitää luopua myös sielustaan, kuten Bellan tapauksessa. Lisäksi vampyyrin on mahdollisesti elettävä öisin salassa yhteisöltä ja kamppailtava verenhimoa vastaan tai tapettava ihmisiä joskus oman moraalinsakin vastaisesti, mikäli veren korviketta ei ole saatavilla. Mainittujen ihmiselämään liittyvien seikkojen menetys voi olla liian kallis hinta maksettavaksi vampyyriksi muuttumisesta. Tulkintani mukaan ihminen voi

jossain määrin kokea tyytyväisyyttä ihmisenä olemisesta, kun vertailukohteena on vampyyri kaikkine huonoine puolineen. Ihminen voi myös käyttää vampyyrin representaatioita toiveiden ja haaveiden kohteena. Ihminen voi mielikuvituksellaan ja vampyyrin representaatioiden kautta tavoittaa sen, mitä hän ei voi reaalityodellisuudessa tavoittaa – etenkin silloin kun vampyyri on kaikilta ominaisuuksiltaan parempi kuin ihminen, kuten tässä tapauksessa Edward *Twilightissa*.

Edward ja Bella kuvaavat ikuista rakkauttaan minäkertojina syvästi ja voimakkaasti. Edwardin mukaan kokemus rakastumisesta Bellaan tuntui yhtä helpolta kuin putoaminen, mutta pidättyminen rakastumasta tuntui kuin raskasta kiipeämistä jyrkkää seinämää. Edwardin vampyyriolemus, verenjanon tunne ja syvä rakkaus häneen luovat tarinan keskiön. Bella piti Edwardia etenkin suojelijanaan kuin verenimijänä. Bellalle Edward oli pelastus, koska hän pelasti hänet monesti, niin että Bellan luottamus kasvoi hirviötä kohtaan. Hirviötä kohtaan, joka merkitsi hänelle enemmän kuin kukaan muu. Edwardille Bella oli rakkaus ja tuskansa loppu saatuaan hänet omakseen ja vaimokseen vaarojen loppumisen jälkeen. Toisaalta vaarat eivät loppuneet heti avioliiton jälkeen, koska sen jälkeen alkoi uusi seikkailu, mutta silläkin oli loppunsa ja onni hiipi pikkuhiljaa heidän elämäänsä tyttärensä Renesmeen kasvettua.

Jatkotutkimuksessani aion laajentaa tutkimuskohdetta pelastajuuden ja sankarillisuuden kontekstissa, keskittyen ihmisiin eikä pelkästään hirviöihin. Tuleva tutkimukseni pyrkii tarkastelemaan todellisia tilanteita ja historiallisia tapahtumia kuin tulevaisuutta pelastajista ja pelastajuudesta käyttäen faktoja perustana analyysille, toisin kuin aiempi tutkimukseni, joka on enemmän suuntautunut fiktiiviseen kirjallisuuteen. Tämän lähestymistavan avulla pyrin laajentamaan ymmärrystä pelastajuudesta ja sankarillisuudesta ihmisten välisissä suhteissa ja todellisissa elämäntapahtumissa, sekä ihmismaailman ajattelussa. Tulevassa tutkimuksessa pyrin havainnollistamaan sankaruuden ilmenemismuotoja erilaisissa historiallisissa sekä kulttuurisissa konteksteissa tulevaisuuden näkökulmasta, sekä analysoimaan niiden merkitystä yhteiskunnallisissa ja kulttuurisissa keskusteluissa. Aihe on pitkälti laaja, mutta tutkimuksen arvoinen. Jokainenhan voi olla itse oman elämänsä sankari, mutta miten näitä tutkimusongelmia tutkitaan eri tieteellisin menetelmin, on mielenkiintoisinta.

Lähteet

Aineisto

Shelley, Mary 1995. *Frankenstein*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.

Meyer, Stephenie. 2005. *Twilight - Houkutus*. Suomentanut Tiina Ohinmaa. Helsinki: WSOY.

Meyer, Stephenie. 2006. *Twilight - Uusikuu*. Suomentanut Tiina Ohinmaa. Helsinki: WSOY.

Meyer, Stephenie. 2007. *Twilight - Epäily*. Suomentanut Pirkko Biström. Helsinki: WSOY.

Meyer, Stephenie. 2008. *Twilight - Aamunkoi*. Suomentanut Pirkko Biström. Helsinki: WSOY.

Meyer, Stephenie. 2020. *Twilight - Keskiyön aurinko*. Suomentanut Ilkka Rekiaro, Päivi Rekiaro ja Tiina Ohinmaa. Helsinki: WSOY.

Muut lähteet

Aguirre, Manuel 1990 *The Closed Space: Horror Literature and Western Symbolism*. Manchester: Manchester University Press.

Auerbach, Nina 1995. *Our Vampires, Ourselves*. The University of Chicago Press, Chicago & London.

Barber, Paul 1988. *Vampires, Burial and Death: Folklore and Reality*. Yale University Press, New Haven & London.

Biederman, Hans 2002. *Suuri symbolikirja*. Werner Söderström Osakeyhtiö, Helsinki. Bernet,

Jordi & Trillo, Carlos 1993. *Ivanpiiri*. Werner Söderström Osakeyhtiö, Helsinki.

Britannica 2024. [Britannihttps://www.britannica.com/biography/Stephenie-Meyer.](https://www.britannica.com/biography/Stephenie-Meyer) Viitattu 7.7.2023.

Britannica 2024. [Britannihttps://www.britannica.com/biography/Stephenie-Meyer.](https://www.britannica.com/biography/Stephenie-Meyer) Viitattu 7.7.2023.

Campbell, J. P. (1990). Modeling the performance prediction problem in industrial and organizational psychology. In M. D. Dunnette & L. M. Hough (Eds.), *Handbook of Industrial and*

Organizational Psychology (pp. 687–732). Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press, Inc.

Campbell, J.P. (1990). *Sankarin tuhannet kasvot*. Otava, Suomi.

Carroll, Noël 1990 *The Philosophy of Horror, or, Paradoxes of the Heart*. London: Routledge.

Cohen, Jeffrey Jerome 1996. *Monster Culture (Seven Theses)*. *Monster Theory: Reading Culture*. Ed. Jeffrey Jerome Cohen. Minneapolis & London: University of Minnesota Press.

Cornwell, Neil 1990 *The Literary Fantastic: from Gothic to Postmodernism*. New York: Harvester Wheatsheaf.

Dawidziak, Mark 2008. *The Bedside, Bathtub & Armchair Companion to Dracula*. The Continuum International Publishing Group Inc, New York.

Frayling, Christopher 1992. *Vampyres: Lord Byron to Count Dracula*. Faber & Faber, London.

Freud, Sigmund 1982 *Das Unheimliche*. (1919). Teoksessa *Psychologische Schriften*. Studienausgabe, Band IV. Frankfurt am Main: Fischer Taschenbuch Verlag.

Hiilos, Hannu 1990. *Modernin fantasian maailmat: kirjallisuudentutkimuksen näkökulmia*. *Kulttuuritutkimus* 7: 1. Hiilos, Hannu 1992. *Ritariromaanista kauhuromaaniiin, fantasiaan ja tietisromaaniiin*. Manuel Aguirren *The closed space*. *Kulttuuritutkimus* 9: 3.

Hiilos, Hannu 1993. *Epäröinnistä hämmennykseen. 1800-luvun fantastisesta kirjallisuudesta Ballardiin ja Kafkaan*. Teoksessa Ahokas, Pirjo ja Rojola, Lea (toim.) *Toiseuden politiikat* Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Hiilos, Hannu 1994. *Fantasia, fantastinen ja sen semmoinen: Voiko tuollaistakin lukea!* *Kulttuuritutkimus* 11: 3.

Hirsjärvi, Irma 2009. *Faniuden siirtymiä: suomalaisen science fiction -fandomin verkostot*. Nykykulttuurin tutkimuskeskuksen julkaisuja. Jyväskylän yliopisto.

Hong Jung-eun & Hong Mi-ran 2017. *A Korean Odyssey*. Netflix.

Hänninen, Harto & Latvanen, Marko 1992. *Verikekkerit: Kauhun käsikirja*. Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki.

Hänninen, Harto & Latvanen, Marko 1996. *Verikekkerit: Kauhun käsikirja*. Kustannusosakeyhtiö Otava, Helsinki.

Ihonen, M. (2004). Lasten ja nuorten fantasian kerronnalliset keinot. In K. Blomberg, I. Hirsjärvi, & U. Kovala (Eds.), *Fantasian monet maailmat* (1. ed., pp. 76–96).

Kilpinen, Pekka 2000. Eläviä kuolleita: Vampyyrit 1700-luvulla asiakirjoissa. **Yliopistopaino**.

Laakso, Maria, Lahtinen Toni & Samola Hanna 2019. Young Saviors and Agents of Change: Power, Environment, and Girlhood in Contemporary Finnish Young Adult Dystopias. *Utopian Studies*. 2019, 30(2), 193–213.

Leppälahti, Merja 2004. Luentoja todellisuuden kääntöpuolelta. <https://journal.fi/elore/article/view/78490/39389>. Haettu 18.11.2023.

Leppälahti, Merja 2011. ”Vampyyrin muodonmuutos: Rauhattomasta vainajasta romanttiseksi sankariksi. Teoksessa *Vampyyrit kansanperinteestä populaarikulttuuriin*. Toim. Tuomas Hovi & Merja Leppälahti. 2. painos. Folkloristiikan julkaisuja 1. Turun yliopisto, Turku.

Mehtonen, Päivi 1992. Miten moderni maailma kohtaa irrationaalisen? Suljetun ja avoimen mielen menetelmät Bram Stokerin *Draculassa*. Teoksessa Savolainen, Matti & Mehtonen, Päivi (toim.) *Haamulinna perillisiä: artikkeleita kauhufiktiosta 1760-luvulta 1990-luvulle*. Helsinki: Kirjastopalvelu.

Melton, J. Gordon 1999. *Vampire Book: The Encyclopedia of the Undead*. Visible Ink Press, Detroit & London.

Monleón, José B. 1990 *A Specter Is Haunting Europe: a Sociohistorical Approach to the Fantastic*. Princeton: Princeton University Press.

Moretti, Franco 1997. *A Capital Dracula*. Teoksessa Stoker, Bram *Dracula: Authoritative Text, Contexts, Reviews and Reactions, Dramatic and Film Variations, Criticism*. New York: Norton.

Mäyrä, Ilkka 1996a *Kiehtova ja kauhea demoni: kohti tekstin demonisten piirteiden analyysyä*. Tampere: Tampereen yliopisto.

Mäyrä, Ilkka 1996. *Veren kirjat – kauhukulttuurin paradokseja*. Teoksessa Norkola, Tero ja Rikkinen, Eila (toim.) *Sivupolkuja: tutkimusretkiä kirjallisuuden rajaseuduille*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Mäyrä, Ilkka 1999. *Demonic Texts and Tectual Demons: The Demonic Tradition, the Self, and Popular Fiction*. Tampere University Press, Tampere.

Nietzsche, Friedrich. 2011/1888. *Antikristus*. Suom. Aarni Kouta (alkuteos *Der Antichrist – Fluch auf das Christentum*). Helsinki: Delfiini kirjat.

Oinas, Felix 1998. ”East European Vampires”. Teoksessa *The Vampire: A Casebook*. Toim. Alan Dundes. The University of Wisconsin Press, Madison, Wisconsin.

Risingshadow. *Spekulatiivista fiktiota 1996–2021*. <http://Risingshadow.fi/library/book/4155-houkutus>.

Savolainen, Matti 1992. *Gotiikka eilen ja tänään: johdannoksi*. Teoksessa Savolainen, Matti & Mehtonen, Päivi (toim.) *Haamulinna perillisiä: artikkeleita kauhufiktiosta 1760-luvulta 1990-luvulle*. Helsinki: Kirjastopalvelu.

Sinisalo, J. 2004. *Fantasia lajityyppinä ja kirjailijan työvälineenä*. Teoksessa K. Blomberg, I. Hirsjärvi & U. Kovala (toim.) *Fantasian monet maailmat*. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu Oy, 11–31.

Taylor, Anthea 2015. The urge towards love is an urge towards (un)death: Romance, masochistic desire and postfeminism in the Twilight novels. *International journal of Cultural Studies* 15 (I) 31–46. <https://mail.utu.fi/owa/#path=/attachmentlightbox>. Haettu 18.11.2022.

J. R. R. Tolkien 2002: Saduista (On Fairy-Stories, suom. Vesa Sisättö). Teoksessa Puu ja lehti. Helsinki: WSOY.

Väisänen, Liisa 2011. Kristilliset symbolit: Ikkuna pyhään. Kustannus Osakeyhtiö Kotimaa, Kirjapaja, Helsinki.

Tv-sarjat

Buffy the Vampire Slayer (USA 1997-, TV).

Hong Jung-Eun & Hong Mi-Ran 2017. A Korean Odyssey. Netflix.

Messiah (USA 2020, TV).